

Quoad attinet ad Seminarium ne omittas duplicem deputatorum coetum a sacris canonibus requisitum constituere qui in eius administratione te adiuvet. (f. 391v)

Utilis quam maxime foret clero populoque tuo dioecetano synodus ad cuius celebrationem Eminentissimi Patres te, superatis si quae manent obstaculis, tandem deventurum esse confidunt. Interim prosequere eius defectum supplere rationibus a Benedicto XIV. commendatis ac praesertim spiritualibus exercitiis, quibus clerus tuus singulis saltem bienniis alterna vice intendat.

De postulatis seorsim agetur.

Mihi²⁸³ denique gratum est impensas animi mei sensus testatos facere Amplitudini Tuae, cui laeta omnia ac fausta a Domino precor.

21.

Izvjeshće Roka Vučića 1913. godine

1. Opis izvješća

Vučićeva relacija pisana je prema novom upitniku pape Pija X. u dekretu "A remotissima Ecclesiae aetate" od 31. prosinca 1909. Više nije bila nadležna za relacije Kongregacija Koncila nego Konzistorijalna kongregacija. Ipak se izvješća nalaze u istom fondu. Vučićevo izvješće nalazi se u vol. 799. Po novoj odredbi time se svaka relacija dijeli na 15 poglavlja, a unutar tih poglavlja nalazi se 150 pitanja na koja je trebalo odgovoriti. Vučić je na svako pitanje dosta opširno odgovorio, tako da je njegovo izvješće najduže. Papir je već standardan A4. Sama relacija ima 40 listova ili 80 stranica. Prvi i zadnji list su prazni, kao i predzadnji, tako da je ispisanih 74 stranice jasnim i krasnim pismom. Stranice nisu numerirane. Sve je prošiveno tako da čini jednu brošuru. Naslovna strana je tiskana²⁸⁴, a ostalo je rukopis. Na kraju je vlastoručni potpis biskupov, po čemu se vidi da je relaciju pisala druga ruka. Priloženo je posebno i popratno Vučićevo pismo (nije numerirano). Opunomoćenik Vučićev bio je dr. Ivan Starčević. Opunomoćenje je svojom rukom napisao Vučić u Senju, 5. listopada 1913. godine. Uz izvješće, Vučić posebno preporučuje Kongregaciji direktora svoje

²⁸³ Kardinal prefekt Angelo di Pietro.

²⁸⁴ Na toj je stranici i njegov grb. Na gornjem je dijelu štita sidro na kojemu je srce, a na donjem je dijelu kula Nehaj. Kroz sredinu vodoravno su slova I. T. D. S. N. C. I. AE. (In Te Domine speravi, non confundar in aeternum).

kancelarije dr. Ivana Starčevića i gvardijana kapucinskog samostana u Rijeci, koji je tada bio i provincijal, o. Bernardina Škrivanića (od Omiša).

Nije pronađen odgovor Kongregacije.

2. Sadržaj izvješća

U uvodnom dijelu Vučić mnogo ovisi o Benzonijevoj relaciji iz 1741. godine. Obje biskupije još nije uspio u cijelosti vizitirati, jer je to i nemoguće u predviđenom roku, a on je uz to sedam mjeseci zbog bolesti bio u lječilištu. Što se tiče suvremenih prilika, Vučić se tuži na opći vjerski indiferentizam, što potiču novine i neke ustanove u Rijeci, gdje se katkada javno izruguje. Od novina prednjači "Riječki Novi List" koji je biskup zabranio čitati. Loše utječu i povratnici iz Amerike. Pogoduju tome i neke odluke državnih vlasti, kao interkonfesionalni zakon odobren od Hrvatskog sabora 1906, ali država ne ograničava Crkvi njezino slobodno djelovanje. Državni zakon tolerira također konkubinatu. Crkveni službenici bivaju plaćeni od države. Župnici i umirovljeni svećenici dobivaju po 1.000 kruna. Biskup i kanonici, dakako, više. Iz državne blagajne grade se i popravljaju crkve. U Senju je za 40.000 kruna sagrađen novi zvonik, a već je dobiveno 60.000 kruna za unutarnje uređenje katedrale. Država doprinosi također i za umirovljene svećenike. Ovi posljednji primaju također pomoć iz fonda za nemoćne svećenike (*Fundus deficientiae*). Inače, uza sve to, svećenici su veoma siromašni.

Na području obiju biskupija živi 514.755 stanovnika, od toga su 362.483 katolici, a 149.819 pravoslavci (shizmatici). Pripadnika ostalih religija je malo. Svećenika je 227, od čega su 208 biskupijski, a 19 je redovnika. S obzirom na kaptole novo je to da je senjski kaptol dobio 1906. svoje statute. Taj kaptol ima povlasticu "capae magnae" od 1769. godine. Župa je 135, od kojih je najveća Rijeka s oko 50.000 vjernika. Podijeljene su župe u 5 arhidakonata: senjski, modruški, riječki, prekokapelski i lički, te na 15 dekanata. 11 župa nema svog vlastitog župnika. Pri popunjavanju službi državni činovnici, kao zastupnici patrona, gledaju previše na političke sklonosti kandidata. Najpoznatija svetišta su: Trsat, Krasno, Mrkopalj i Sveta Gora.

Od muških redovničkih zajednica postoje dva samostana kapucina: Rijeka i Karlobag, te jedan samostan franjevac – na Trsatu. Kapucini u Rijeci izdaju list "Naša Gospa Lurdska" u 50.000 primjeraka. Kapucini i franjevci veliko dobro čine time što su stalno na raspolaganju za ispovjed.

Od ženskih je samostan benediktinki u Rijeci, koje drže djevojačku školu. Gradi im se novi samostan izvan grada. Ima i nekoliko redovničkih družbi: Sestre milosrdnice sv. Vinka, Sestre Srca Isusova, Kćeri sv. Ane, Sestre sv. Križa, Sestre družbe: Marija – zaštitnica Ugarske. Ove su veoma prisutne u bolnicama i lječilištima.

U sjemeništu su 22 pitomca. Osim toga jedan je u Germanikumu, a dva u Centralnom sjemeništu u Budimpešti. Vlada svake godine daje za uzdržavanje sjemeništa 30.000 kruna. Vučić opisuje i način odgoja u sjemeništu i predavanja u sjemenišnom učilištu.

U liturgiji je dokinuta zloporaba narodnog jezika i uveden je u svečane mise staroslavenski. Nema dovoljno glagoljskih misala; u Rijeci je u svečanim misama dopušten latinski.

Svećenici su dobra ponašanja i vrše savjesno svoje obveze. Samo u dva slučaja morao je ukloniti svećenike sa službe. Koji naprave veliki prekršaj bivaju zatvoreni jedno vrijeme u samostan. Svake godine održavaju se unutar svakog okruga konferencije na kojima se raspravlja o svim teološkim pitanjima. Svećenici do 12. godine misništva trebaju svake godine napraviti pismeni raz id cijele teologije.

Moral puka također je uglavnom zadovoljavajući. Slabije je u tom smislu stanje u dijelovima koji su bili pod vojnom upravom, gdje su česti mješoviti brakovi. Posebno je raširena psovka, a često se posjećuju gostionice. Za čistoću vjere brine se Nadzornički savjet (*Consilium vigilantiae*) od 15 članova. Ljudi se redovito ispovijedaju u svim župama osim u Rijeci. Jedino u tom gradu uveden je i civilni brak. Tu postoji i masonska loža. Protiv nje, kao i općenito protiv Crkvi suprotna duha, uspješno se bore katolički listovi "Risveglio" i "Riječke novine", te "Hrvatska straža", koja nastoji crkvene istine približiti školovanom svijetu. U Rijeci je također prisutan socijalizam. Njemu se uspješno suprotstavljaju organizacije katoličkih radnika. Neki su župnici u svojoj župi osnovali Raiffeisenijsku organizaciju.²⁸⁵ Svakih sedam godina u župama su misije. Postoje i brojne druge katoličke organizacije i njihovo djelovanje nije bez ploda. Biskup je posebno preporučio Treći red. U školama uspješno djeluju Marijine kongregacije. Nema župe u kojoj ne bi postojala neka katolička organizacija.

Ne postoje posebne katoličke škole, ali biskup vizitira redovito i državne. Vjeronauk se slobodno obavlja i obvezatan je u svim školama osim u trgovačkim. Đaci obvezatno u određene dane idu na sv. misu i tri puta godišnje na sv. ispovijed i pričest. Za srednjoškolce svake godine su duhovne vježbe. U Rijeci se također drži sve što je obvezatno u tom smislu, ali se vjeronauku ne pridaje ono mjesto koje mu pripada. U srednjim školama na Rijeci i Trsatu osjeća se duh neprijateljski katoličkoj nauci.

(*popratno pismo*)

In filiali oboedientia, honori mihi duco subnectendi relationem de statu concreditarum mihi dioecesium Segniensis et Mođrušiensis seu Corbaviensis secundum mentem et desiderium Sanctissimi Domini Papae Pii X. patefacti in venerabili decreto Sacrae Congregationis Consistorialis: "A remotissima Ecclesiae aetate" de die 31. Decembris 1909.

Cum Beatissimus Dominus Papa Pius X. praefato decreto catholicum orbem in spiritu Christi instaurare desideret, sincere in hac relatione adaperneram et vulnera, quae aborta sunt per influxum universalis indifferentismi, ut ipse suprema sua auctoritate et potestate ipsa sanaret, exposueram et sincere

²⁸⁵ Friedrich Wilhelm Raiffeisen (1818-1888) osnovao je seljačke štedionice i razna udruženja koja su imala za cilj potpomaganje seljačkog poduzetništva.

omni humano respectu postposito et omnia illa, quae paterno cordi Beatissimi Patris consolationi possent esse.

Segniae, mense Septembri 1913.

Rochus Franciscus episcopus

Praesentibus hisce attestor, Illustrissimum et Reverendissimum Dominum Rochum Vučić, episcopum Segniensem et Modrušienssem bina vice visitasse ecclesias Sancti Petri et Sancti Pauli.

Romae, die 13. Octobris 1913.

(p. 1)

Dr. Joannes Starčević

3. Izvješće

Relatio Status Ecclesiarum canonice unitarum Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis Rochi Francisci Vučić, earumdem Episcopi

(p. 2) Ordinarius canonice unitarum Ecclesiarum Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis est Rochus Franciscus Vučić, natus Portu Regii in Croatia die 15. Augusti 1850. Regimen praefatarum Ecclesiarum suscepit festo Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli anno 1910. cum per litteras apostolicas die 24. Maji ad sedem Segniensem et Modrušienssem uti consecratus episcopus Helenopolitanus sit translatus. In episcopum Helenopolitanum consecratus fuerat Romae 22. Septembris 1907. per Suae Sanctitatis vicarium cardinalem Petrum Respighi.

Quod iudicium generale de conditione religiosa et morali dioecesium mihi concreditarum attinet, possum sincere fateri, statum moralem populi mihi concrediti bonum esse, licet universalis indiferentismus paulisper et in meas dioeceses verbo et ephemeridibus invadere conatur. Populus habitans in partibus ad ora maritima et in districtibus sic dictis montosis fidei catholicae tenacissimus est, animarum curatoribus addictus, honestate morum et pietate eminent, prolium catholicae educationi studet, templa Dei diligenter frequentat et pro ornamentis ecclesiarum libenter stipem confert. Ad sacramentum confessionis (p. 3) saepe accedunt, sacramque communionem frequenter devote suscipiunt. Populus, qui partes olim gubernio militari subiectas inhabitat, non tam bonus. Has nimirum partes magnus numerus Graeco-schismaticorum inhabitat, hinc et matrimonia mixta interdum contrahuntur et proles litteris reversalibus contemptis in schismate educantur. Hisce in partibus et turpis

concubinatus invaluit. Cum regimen dioecesium susceperim, omnem movebam lapidem, ut turpis hic vivendi modus e medio populi mei tollatur, et opitulante gratia Dei interventuque civilis potestatis, numerus in concubinato catholicorum in dies minuitur, ita ut nunc excepta civitate Fluminensi, ubi civile matrimonium est introductum, pauci casus concubinatus in dioecesibus inveniantur. Status religiosus in dies melior fit per zelosam animarum curatorum activitatem, qui erectione confraternitatum, Marianarum congregationum aliorumque piarum sodalitatuum populum suum ab invasionibus indifferentismi praecavere et spiritualiter erigere student. In educatione populi mihi concrediti auxilio sunt et ephemerides, quae in spiritu Christi populum educare et edocere student.

(p. 4)

Caput I.

a) Dioecesis Segniensis et Modrušiensis seu Corbaviensis ex duabus constituitur dioecesibus canonice unitis, videlicet ex dioecesi Segniensi nec non ex dioecesi Modrušiensis seu Corbaviensi. Quae dioeceses diversis temporibus institutae diversam quoque historiam habent. Quo tempore dioecesis Segniensis sit fundata, quisque eiusdem primus episcopus fuerit, quine successive antistites huic Ecclesiae praesederint, incompertum est; quod tum bellorum calamitatibus tum praedictorum saeculorum inscitiae et proniori ad arma quam ad litteras gentis attribuendum est. Testis est episcopale et capitulare archivum, antiquis et ad rem facientibus documentis vacuum.

Unicum, quo Segniensis episcopatus exordium coniecturari possit, iudicium a Thoma Archidiacono in sua Salonitana historia desumitur, ex qua deduci potest Segniensem episcopatum duodecimo saeculo primum accepisse exordium. Metropolitano olim Spalatensi in Dalmatia suberat, nunc Sanctae Sedis dispositione Zagradiensi archiepiscopatu in Croatia. Prima episcopatus Segniensis occurrit mentio in epistola Innocentii papae I. (402-417) ad Laurentium episcopum Segniensem missa. Dioeceseos Segniensis nullum dein occurrit vestigium usque ad annum 1169²⁸⁶, dehinc (p. 5) vero usque ad nostra tempora antistitum nunquam interrumpitur series.

Corbaviensis dioecesis, quae eadem est cum Modrušiensis, suberat olim Spalatensi archiepiscopo, eique suus primo concessus fuit episcopus anno 1185. circa Lucii III. Pontificis Maximi tempora, reffert id Thomas Archidi-

²⁸⁶ Ti podaci nalaze se i u Vučićevih prethodnika.

aconus in Historia Salonitana cap. 22. in qua primum Corbaviae episcopum memorat Mathaecum Murato, consecratum ab archiepiscopo Spalatensi Petro in ecclesia Sancti Andreae, quae picta dicitur. Sedes Corbaviae, ubinam extiterit incompertum est, et ex traditione tantum habetur, illam penes Udbina, angustum Corbaviae castellum sitam fuisse, ubi etiamnum antiqua quaedam rudera visuntur, quae cathedralis ecclesiae et episcopalis residentiae vestigia esse contendunt.²⁸⁷ Direpta a Turcis Corbavia et subacta eorumdem tyrannidi, una cum Licano comitatu circa annum 1460. episcopi ad interiora dioeceseos sese retraxerunt, et in Modruš, oppido Frangepaniorum ditionis, caeteris omnibus frequentiori consederunt, unde sumpsisse morem scribendi sese Modrušenses seu Corbavienses episcopos, ad usque tempora servatum, eadem traditio perhibet, donec anno 1496.²⁸⁸ Turcis eisdem interiorem (p. 6) Corbaviam diripientibus Modruš funditus everso, ac solo aequato, Christophorus episcopus, Epidauriensis origine, fuga saluti consulere et in maritima dioecesis loca una cum canonicis sese recipere coactus fuisset. Hic statione fixa in castello Novi supra memoratae pariter Frangepaniana ditionis, quae tunc amplissima erat hisce in partibus, et deposito sacrarum reliquiarum argenteaeque suppellectilis non levi thesauro, Turciae impietati subtracto, loci ecclesiam, quae etiamnum floret, summopere auxit profugis secum canonicis partem reddituum attribuit, partem sibi reservavit. Hoc vita functo, successores fixam sedem habuisse non constat, immo passim aut Flumine aut Segniae aut alibi resedissee, plura documenta testantur. Series episcoporum Modrušensium usque ad annum 1567. continuatur, dehinc vero dioecesis Modrušensis episcopis Segniensibus in administrationem consuevit. Cuius immutationis ea est ratio, quia urbes residentiales Segnia et Novi haud multum distant, episcoporum vero reditus nimis exigui erant. Qua in relatione usque ad Urbanum VIII. dioeceses perseverarunt, a quo Summo Pontifice circa annum 1630. dioecesis Segniensis et Modrušensis (p. 7) per aequalitatem iurium unitae sunt. Primus canonicè unitarum Ecclesiarum Segniensis et Modrušensis episcopus fuit Ioannes, cognomente Agalić²⁸⁹, Fluminensis ex ordine Sancti Augustini. Abhinc usque nunc episcopi harum canonicè unitarum Ecclesiarum titulo Segniensis et Modrušensis seu Corbaviensis gloriantur.

²⁸⁷ Ostaci katedrale nalaze se na uzvisini, uz cestu koja iz Udbine ide prema D. Lapcu, oko 1000 m od križanja u Udbini.

²⁸⁸ U ovom dijelu Vučić mnogo ovisi o Benzonijevu izvješću iz 1741. Od njega preuzima i neke netočnosti, kao i ovu godinu. Modruš je, naime, nastradao 1493. i tada je biskup Kristofor otišao u Novi.

²⁸⁹ Ispravno je Agatić. To je Ivan Krstitelj Agatić, biskup senjski i administrator modruški od 1617. do 1640.

b) *Universa maritima haec utriusque dioeceseos et memorati comitatus ora, ultra centum Italica milliaria longa est, perpetuis montium jugis horrida, si tractus ille excipiatur, qui Flumen (Fiume) et Novi interiacet, in quo frugiferae et amoenae valles, nec non frequentissima in acclivitatibus vineta conspiciuntur. Dioecesis Segniensis et Modrušiensis in regno Croatiae invenitur sub sceptro augustissimi imperatoris ac regis Francisci Josephi I. Dioecesim Segniensem et Modrušiensis inhabitat gens Croatica, hinc et lingua dominans Croatica est, excepta civitate Fluminiensi (Fiume) ubi penes Italicam, Croatica – Hungarica et Germanica videntur.*

c) *Locus residentiae episcopi Segniensis civitas est maritima: Segnia (Zengg) vulgo Senj in Croatia.*

d) *In dioecesibus Segniensi et Modrušiensis licet amplissimae, tres solummodo civitates inveniuntur: Segnia, Flumen (Fiume) et Buccari. (p. 8) Maiora tamen oppida extant, et quidem intra ambitum dioecesis Segniensis: Otočac et Gospić, et intra ambitum dioecesis Modrušiensis: Mrkopalj, Ravnagora, Ogulin et Vrbovsko. Summa incolarum in utraque dioecesi 514.755 attingit. Ex his 362.483 catholici latini ritus numerantur; 80 catholici Graeci ritus²⁹⁰; 149.819 schismatici Graeco-orientalis confessionis; 289 Augustanae confessionis; 451 Helveticae confessionis; unitarii 11; Judaei 1414.*

e) *Sacerdotes universim in utraque dioecesi 227 dantur; ex his 208 saecularium et 19 regularium. Alumni Seminarii anno scholastico 1912/13. 25 fuerunt.*

f) *Duo capitula cathedralia dantur: Segniense pro dioecesi Segniensi et Modrušiensis pro dioecesi Modrušiensis. Respectu dioecesis Modrušiensis illud observari oportet, quod capitulares Modrušiensis, translata sede episcopali ex Modruš in oppidum Novi, in octo diversis ecclesiis resederint. Anno vero 1844. ex decreto Regis Apostolici capitulum ad normam reliquorum capitulorum Hungariae et Croatiae Modrušiensis quoad dignitates reliquosque canonicatus reformatum est ita tamen, ut canonici penes ecclesias Noviensem, Bribiriensem et Buccaranam resideant. In Novi praepositus maior, (p. 9) canonicus custos et canonicus archidiaconus habent residentiam. In ecclesia Buccarana resideant: canonicus lector, canonicus archidiaconus transalbinus²⁹¹*

²⁹⁰ Po dekanatima su raspoređeni ovako: Brodski četiri, Bakarski dva, Riječki 73, Otočki dva, Udbinski jedan. Najviše članova drugih religija, dakako uvijek manjina, ima u Rijeci. U biskupiji je 1.414 Židova; po dekanatima: Brodski 11, Bakarski 82, Riječki 1.172, Ogulinski 79, Rakovački 3, Slunjski 29, Vinodolski 22, Vrbovski 16 (*Schematismus ... pro anno 1913*, p. 182).

²⁹¹ *Transalbinus* značio bi *prekoalpski*, a zapravo znači preko gorskog lanca koji ide od Snježnika prema jugu. Moglo bi se prevesti *prekokepeljski*, ali postoji također i naziv transcapellanus. Prvi će se naziv upotrebljavati za gorskokotarski kraj, a drugi za ogulinski i slunjski.

et canonicus magister. In Bribir vero residentiam habent: canonicus cantor et duo canonici magistri.

g) In dioecesibus Segniensi et Modrušiensis universim 135 parochiae dantur, curatia una²⁹², capellanatus unus²⁹³. Quarum maxima Fluminensis (Fiume) est parochia, quae numerum 50.000 animarum excedit. Parochia Tersactensis cum adiacente Sušak prope civitatem Flumen (Fiume) 10.000 animarum numerat. Triginta praeterea parochiae dantur, quarum numerus animarum inter 3.000-7.000 divergit. Quinque solummodo dantur parochiae, quarum numerus 1.000 animarum non attingit. Reliquarum parochiarum numerus animarum inter 1.000-3.000 divergit. Inter minimas numero tres solummodo parochiae computantur, quarum animae numerum 120 vix superat. Tres haec parochiae institutae sunt in oppidis, quae maxima ex parte schismatici inhabitant.²⁹⁴

Dioecesis Segniensis et Modrušiensis in 5 archidiaconatus: cathedralem Segniensem, cathedralem Modrušensem, Fluminensem, (p. 10) Transalbinum, Licano-Corbaviensem et in 15 vicariatus foraneos dividitur.²⁹⁵ Praeter ecclesias parochiales intra ambitum dioecesium aliae ecclesiae et oratoria publica 190 dantur; celeberrimus locus sacer in dioecesibus, ecclesia est Beatae Mariae Virginis Matris Gratiarum Tersacti (Trsat) ad patres franciscanis provinciae Croatiae Sanctorum Cyrilli et Methodii pertinens. Conventus est a comitibus Frangepanianis in eodem loco, ubi Nazaretana aedes, coelitus deposita, constanti traditione asseritur. Possidet haec ecclesia thaumaturgam imaginem Beatae Mariae Virginis ab Urbano V. Romano Pontifice huc missam et anno 1715. die 8. Septembris, aureis coronis, Roma missis redimitam. Ad hanc ecclesiam visitandam turmatim accedunt fideles non solum ex regno Croatiae, sed ex dissitis etiam regionibus.

Praeter celeberrimum hunc sacrum locum tria adhuc loca sacra in dioecesibus Segniensi et Modrušiensis frequenti populi concursu gloriantur: in Krasno, Mrkopalj et Gerovo. Antiqua thaumaturga ecclesia Beatae Mariae Virginis ad coelos assumptae intra ambitum parochiae Krasno a Summo Pontifice Pio IX. a 1876. indulgentiis plenariis est donata. Ecclesia (p. 11) Beatae Mariae Virginis 7 Dolorum in Mrkopalj, intra ambitum parochiae eiusdem

²⁹² Razloge.

²⁹³ Martinšćica.

²⁹⁴ Prema shematizmu za 1913. godinu samo su tri župe imale manje od 500 katolika: Plaški 107, Palanka 148, Bunić 276.

²⁹⁵ Brodski, Bakarski, Čabarski, Gospički, Jablanački, Ogulinski, Otočki, Perušički, Rakovički, Riječki, Senjski, Slunjski, Udbinski, Vinodolski i Vrbovski.

nominis a Summo Pontifice Gregorio XVI. anno 1843. indulgentiis plenariis est donata.

Ampla ecclesia Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo in Gerovo, a parochia eiusdem nominis in distantia unius horae, ab immemorabili aedificata et in Monte sancto "Sveta Gora" sita plenariis est indulgentiis donata a Summis Pontificibus: Benedicto XIV. et Clemente XII.

h) Domicilia Regularium in dioecesibus Segniensi et Modrušiensis existentia sunt:

Conventus patrum franciscanorum provinciae Croatiae Sanctorum Cyrilli et Methodii ad Beatam Virginem Matrem Gratiarum in Trsat; una cum ecclesia anno 1431. a Martino comite de Frangepani aedificatus ac dotatus²⁹⁶; anno 1629. combustus, a Nicolao III. comite de Frangepani et aliorum benefactorum subsidio denuo restauratus et amplificatus est. Domus una cum 6 patribus, 4 novitiis et 6 laicis. Conventus cappucinatorum provinciae Croatiae Sancti Regis Stephani ad Beatam Mariam Virginem Louredensem Flumini (Fiume) erectus anno 1610.²⁹⁷ ex eleemosynis piorum fundum pro aedificio et adiacente horto praebente archiduce Austriae (p. 12) Ferdinando II. postea Romanorum Imperatore. Patres 11, theologiae studentes 5, laici 9.

Conventus patrum cappucinatorum eiusdem provinciae ad Sanctum Joseph, sponsum Beatae Mariae Virginis Carlobagi erectus 1712. Patres 2, laici 2.

i) Conventus monialium sub regula Sancti Benedicti militantium ad Sanctum Rochum Confessorem Flumine (Fiume). Matres 17, sorores 8.

Congregatio sororum charitatis Sancti Vincentii a Paula 9 domus et quidem:

a) Flumine in nosocomio civili: 35 sorores.

b) In sanatorio, Flumine, via Confine: 9 sorores.

c) In Instituto et Orphanotrophio "Maria" – Flumine (tenent scholam foemineam popularem 6 classem, asylum infantilem ac oratorium festivum pro puellis): sorores 10.

d) In nosocomio civili in Ogulin: sorores 11.

e) In Sanatorio Sušak: sorores 9.

²⁹⁶ Samostan i franjevačka crkva građeni su poslije 1453. godine.

²⁹⁷ Te godine sagrađen je kapucinski samostan uz crkvu Sv. Augustina. Gospa Lurdska gradila se u vrijeme Vučićeva biskupovanja.

- f) In Convictu episcopali puerorum Segniae: sorores 9.
- g) In Seminario episcopali Segniae: sorores 4.
- h) In Nosocomio Segniae: sorores 4.
- i) Scholae puellarum applicatae in Praputnik: sorores 5.
- (p. 13) Congregatio filiarum Sanctae Anae – Flumine: sorores 9.

Congregatio sororum charitatis Sanctissimi Cordis Jesu in: "Istituto del Sacro Cuore di Gesù"- Flumine. (Habent curam puellarum orphanarum derelectarum tenentque oratorium festivum pro puellis nec non asylum protectionis foeminarum), sorores 18.²⁹⁸

Congregatio sororum charitatis Sanctae Crucis educationi et institutioni iuventutis adiunctae Sušak. Sorores 9.

Eiusdem Congregationis tertiariae in nosocomio in Gospić. Sorores 7.

Congregatio sororum charitatis "Maria Patrona regni Hungariae" nominatae, Flumine (tenent scholam foemineam elementarem et internatum "Maria Immaculata" pro puellis). Sorores 12, candidatae 2.

Eiusdem Congregationis in asylo Buccarano (Buccari civitate), sorores 2.

Caput II.

Divinus cultus in dioecesibus hucusque libere omnino exercetur, exceptis nonnullis casibus Flumine, ubi occasione processionum religio catholica cultusque divinus ex parte aliquorum perversorum hominum ludibrio exponitur; casus hi tamen valde rari sunt. Civilis potestas hucusque tuetur liberum religionis catholicae (p. 14) exercitium, animadvertitur tamen, civilem potestatem in edendis aliquibus legibus indiferentismum sapere. Ita nonnullos ante annos a regimine Croatico normativa lex est evita, quae multum favet illis, qui in turpi concubinato vivunt. Lex haec impedit animarum curatores in extirpando turpi concubinato. Omnis meus conatus, ut praefata normativa lex revocaretur, desiderabili hucusque fructu caruit. Non obstante hac lege turpis concubinatus in dioecesibus in dies minuitur sedulo adlaborantibus sacerdotibus et auxilio praebente etiam civili potestate ita, ut nonnulli solummodo casus concubinatus dentur.

4. Anno 1906. recepta est in comitiis regni Croatiae lex sic dicta interconfessionalis respiciens educationem prolium in matrimoniis mixtis. Cum prae-

²⁹⁸ Sestre je osnovala 1898. Riječanka Marija Kozulić; u redovništvu Krucifiksa.

fata lex indifferentismum nimis saperet, instructionem animarum curatoribus dederam, ut omni possibili cura adlaborarent, ut coniuges omnes praecautiones promissiones, quae respectu educationis prolium, quas ex mente Ecclesiae catholicae ab ipsis animarum curatores ante ineundum matrimonium expetunt, sedulo observarent.

5. Numerus ecclesiarum in singulis oppidis et parochiis spirituali fidelium omnino sufficit.

(p. 15) 6. Fere omnes ecclesiae et sacella satis sunt instructa omnibus, quae ad fabricam et suppellectilem pertinent, quae vero desunt, in dies sollicite comparantur. Cum ecclesiae maxima ex parte assignatos redditus pro fabrica et suppellectili non habeant, societatem Sanctissimi Sacramenti pro utraque dioecesi institui, quae curam gerit pauperum ecclesiarum, comparando ipsis omnia quae ad cultum divinum necessaria sunt.

7. In singulis ecclesiis habetur inventarium omnium bonorum et suppellectilium. Quavis vice, cum parochia novo sacerdote providetur, conficitur novum inventarium omnium bonorum et suppellectilium in triplo, unum exemplar custoditur in arhivo parochiali, alterum in arhivo vicarii foranei, et tertium ad Ordinariatum transmittitur, reponiturque in arhivo dioecesano.

8. Nonnullae solummodo dantur ecclesiae in quibus res et suppellectilis materia, arte et antiquitate pretiosae habentur, haec recensitae sunt in inventariis, quae occasione permutationis rectoris ecclesiae conficiuntur et in dioecesano archivo custodiuntur. Speciale inventarium harum rerum penes curiam non custoditur. Anno elapso ad instantiam Societatis pro custodiendis rebus antiquitatis pretiosis (p. 16) et insignibus, Zagrabiae fundatae, sacerdotes noviter sunt admoniti, ut omnes res antiquitate pretiosas et insignes sedulo custodirent et non praesumerent ipsas reparare vel venundari sine licentia Ordinariatus.²⁹⁹

9. Ecclesiae quotidiaae per totum fere diem patent fidelibus ad privatas devotiones peragendas, exceptis iis ecclesiis, quae longe distant a civitatibus oppidisque. Debita tamen vigilantia custodiuntur ne obnoxiae sint alicui profanationi. Raro fit, ut in ecclesiis aliquid accidat, quod sanctitatem loci violaret.

10. Dum peraguntur sacra omnibus fidelibus liber ingressus in ecclesias patet, ita ut quilibet vel pauperrimus absque gravamine vel rubore ingredi, ibique adstare valeat.

²⁹⁹ *Okrugnice*, 1912, br. 2983, str. 32-35.

11. Ecclesiae et sacella nunquam adhibentur ad aliquem profanum usum.

12. In omnibus ecclesiis et sacellis in quibus Sanctissima Eucharistia asseruari debet vel potest, conditiones a iure requisitae ad conservationem Sanctissimi sacramenti servantur, altariaque Sanctissimi Sacramenti munditie ornamentisque eminent. Rectores ecclesiarum, quos in hac re negligentes inveneram occasione canonicae visitationis severe admonueram.

(p. 17) 13. Poenitentiae tribunalia in omnibus ecclesiis, in quibus hoc possibile est, collocata sunt in patenti ecclesiae loco, cratibus non omnia sunt instructa, mandaveram tamen scriptotenus et viva voce occasione visitationis, ut poenitentiae tribunalia iuxta canonicas leges instruerentur.

14. Sacrae reliquiae in ecclesiis documentis authenticis sunt provisae, sollicitaque custodiuntur. Incopertum est mihi, an et penes privatas personas insignes reliquiae servantur.

15. In culto divino, sanctorum veneratione, administratione sacramentorum aliisque sacris functionibus leges liturgicae observantur. Singulares consuetudines, legibus ecclesiasticis contrariae in dioecesibus non irreperunt.

Quod linguam liturgicam attinet, sequentia notatu digna adducere obligor.

Privilegio insigni eoque antiquissimo gaudent dioeceses Segniensis et Modrušiensis, videlicet usus linguae palaeocroaticae in sanctissimo missae sacrificio. Qui usus iam tempore antiquissimo inductus Innocentii Papae IV. ad episcopum Segniensem Philippum anno 1248. litteris datus est confirmatus, nec deest approbatio eiusdem privilegii (p. 18) praestita a Summis Pontificibus posteriorum temporum. Vigere tamen coepit abusus saeculo decimo nono inventus utendi in missa pro lingua Slavorum antiqua lingua moderna Croatorum, librosque liturgicos characteribus latinis imprimendi non vero sic dictis characteribus glagoliticis. Abusus iste inde maxime ortus est, quia non possidebant missalia characteribus glagoliticis impressa. Qui abusus sublatus est in tota dioecesi per editionem missalium glagoliticorum et per decretum Sacrae Congregationis De Propaganda fide de die 5 Augusti 1898. Itaque modo omnibus in parochiis mearum dioecesium debent sacra cantata fieri lingua palaeoslavica, excepta civitate Fluminensi, in qua temporibus elapsis obtinebatur usus linguae palaeoslavicae, modo vero peraguntur sacra, exceptis aliquibus diebus per annum, lingua Latina.³⁰⁰

³⁰⁰ Vidi prethodnu relaciju.

Missae privatae praeter linguam palaeoslavica[m] Latina lingua leguntur, nullusque alumnorum Seminarii ad sacros ordines permittitur, nisi prius constet addidicisse et omnia quae ad missam Latina lingua legendam, necessaria sunt. Hac occasione iterum efferendum puto, non possideri in dioecesibus sufficientem numerum missalium lingua glagolitica[m] impressorum, cum plurimae in parochiis nonnisi unum exemplar habeant, ita ut iam (p. 19) longe in manifesto sit necessitas quamprimum novam missalis glagolitici editionem in lucem proferre oportere.

16. In parochiis ad mare adiacentibus nonnullorum annorum decursu religiosi indeferentissimi infectio animadvertitur penes viros et adulescentulos. Unam huius infectionis causam illam circumstantiam puto, quod viri et iuvenes turmatim partes Americae reliquasque exterarum regiones aggrediantur. Ibiq[ue] novis spiritui Ecclesiae contrariis ideis infecti domum revertuntur suasque perniciosas ideas verbis et scriptis spargere conantur. Alteram ac praecipuam causam supra dictae infectionis activitatem diarii: "Riječki Novi List" puto. Diarium hoc sacerdotum piorumque hominum industria fundatus principia initio catholica tuebatur, nonnullos tamen ante annos aperte incoepit scribere contra Ecclesiam catholicam, Summum Pontificem et sacerdotes. Anno elapso insanus ausus et contumeliis afficere Dominum nostrum Jesum Christum, ludibrio exponendo Illius activitatem. Humillime infrascriptus pluribus vicibus redactorem ad meliora revocare conabatur, cum tamen huiusmodi admonitiones fructu desiderabili carerent, litteris (p. 20) pastoralibus clero populoque fideli lectionem infami huius diarii severe prohibui.³⁰¹

17. Consilium vigilantiae officiumque censorum ad normam Sanctae Sedis praescriptionum legitime est institutum pro utraque dioecesi constans 15 personis: canonicis scilicet et theologiae professoribus; munera sua diligenter adimplere student.³⁰² Persaepe ad sessiones me praesidente conveniunt dissertantes ibique de opportunis mediis quibus populus fidelis a supra memoratis malis praecaveri possit. Sessiones haec fructu non caruerunt.

Caput III.

18. Episcopus Segniensis et Modrušiensis nulla bona reditusque possidet praeter summam 24.000 coronarum, quam in aequalibus mensibus distributionis quovis anno a Gubernio Croatico accipit.

³⁰¹ V. *Okrugnice* 1913, str. 41-46.

³⁰² V. *Okrugnice*, 1908, br. 81, str. 5.

19. Ordinarius propriam domum parvo cum horto habet, quam ex propriis extrui curavit piae memoriae episcopus Segniensis et Modrušiensis Emericus baro Ožegović anno 1839. Domus ita instructa est ut dignitati episcopali omnino congruat, luxum tamen non redoleat.

20. Cum Ordinario in eadem domo habitant secretarius et unus adhuc sacerdos, qui munere cancellistae in dioecesana cancellaria fungitur. Uterque bonus sacerdos; munera sibi (p. 21) concredita rite adimplere student.³⁰³ Curam oeconomiae neptis ordinarii gerit. Famulatus vitae ratio bona, saepeque per annum ad sacramenta accedit.

21. Sequentibus facultatibus Ordinarius a Sancta Sede est instructus:

a) Die 19. Octobris 1910. obtinuit de Sacra Congregatione de Sacramentis asservandi divinum sacramentum in sacello aedium episcopalium durante munere.

b) Die 20. Julii 1910. obtinuit ad quinquennium facultates, quae a Sacra Congregatione super disciplina sacramentorum concedi solent.

c) Per breve apostolicum de die 21. Junii 1910. impertiendi plenariam peccatorum indulgentiam tempore visitationis canonicae dioecese, nec non tempore visitationis domus religiosarum familiarum; occasione missionum, pariter impertiendi indulgentiam plenariam articulo mortis sive per se sive per aliquem ex presbyteris; privilegium altaris privilegiati in ecclesiis cathedralibus, collegiatis et parochialibus ad septennium; impertiendi apostolicam benedictionem cum plenaria peccatorum remissione in die Paschatis et alio adhuc die festo pro arbitrio diligendo.

(p. 22) d) De die 23. Julii 1910. obtinui a maiore poenitentiario facultates pro foro conscientiae ad quinquennium valiturae.

e) A Sacra Congregatione Sancti Officii (Sectio de indulgentiis) de die 13. Junii 1910. obtinui facultatem impertiendi indulgentias plenarias ab illis, qui tempore primae synodi cathedralis ecclesiam visitaverint.

f) Die 7. mensis Octobris 1912. obtinui a Sacra Congregatione Consistoriali facultates sub forma II (quaeque antea a Sacra Congregatione De Propaganda fide concedebantur) ad biennium valituras.

g) Die 20. Julii 1910. obtinui a Sacra Congregatione de Sacramentis facultatem dispensandi in multiplici impedimento ad quinquennium.

³⁰³ Dr. Ivan Starčević (1877-1934), senjsko-modruški biskup (1932-1934), i Nikola Matasić (1860-1928).

h) Die 8. Novembris 1911. obtinui a Sacra Congregatione Concilii facultatem ad quinquennium, vi cuius sacerdotes binationis facultate utentes possunt accipere stipendium, quod tamen adhibetur ad finem pium.

i) Die 8. Januarii 1912. obtinui a Sacra Rituum Congregatione facultatem ad quinquennium, vi cuius in omnibus Ecclesiis parochialibus possunt missae de Requie bis in quavis hebdomada diebus cantari, quamvis occurrat officium ritus duplicis.

(p. 23) k) Die 6. Junii 1913. obtinui a Sacra Congregatione Concilii facultatem deputandi viros ecclesiasticos, qui iudicum synodaliū locum ac vices tenerent, ad triennium.

l) Die 6. Junii a. 1913. obtinui a Sacra Congregatione Concilii facultatem transferendi missarum onera ad dies, ecclesias et altaria alia a fundatione, intra tamen dioecesim, ad triennium.

m) Die 10. Junii 1913. obtinui a Sacra Congregatione Concilii facultatem dispensandi oarochos ab obligatione applicandi missas pro populo diebus festis suppressis ad quinquennium.

n) A Suprema Congregatione Sancti Officii sub die 12. Junii 1913. obtinui facultatem dispensandi super impedimenta mixtae religionis ad triennium.

o) Die 6. Junii 1913. obtinui a Sacra Congregatione Concilii facultatem reducendi missarum onera ad triennium.

p) Facultatem de vendendis bonis ecclesiasticis ad decennium.

r) A Sacra Congregatione Concilii die 24. Januarii 1912. obtinui facultates respectu praecepti ecclesiastici de ieiunio et abstinentia ad septennium.

s) A Ministro generali totius Ordinis fratrum minorum sub die 24. Julii 1910. obtinui facultatem deputandi sacerdotes ad benedicendas et erigendas (p. 24) Viae Crucis stationes.

22. Iuxta leges Tridentinas, sacros canones, constitutionesque pontificias, residentiae leges accurate servavi hucusque excepto anno 1911., quo per septem menses detinebar in sanatorio intra limites tamen dioecesium, ex quorum memet contuli ex medicorum consilio valetudinis curandae causa.

23. Festis solemnioribus, nisi visitatione canonica detinebam, functiones sacras in mea cathedrali ecclesia peragebam. Festis vero maioribus sacris functionibus in cathedrali interfui.

24. Festis solemnioribus concionem ad populum tenebam, et quovis anno semel litteris pastoralibus populum et clerum instruxi.

25. Casus reservati in dioecesibus sunt sequentes:

- a) Incestus usque ad secundum consanguinitatis et affinitatis gradum inclusive.
- b) Bestialitas et sodomia, tam activa tam passiva.
- c) Homicidium voluntarium et procuratio abortus.
- d) Percussio parentum.
- e) Periurium solemne emissum.

Quoad reservata sequentes sacerdotibus instructiones (p. 25) sunt datae:

Ignorantes reservationem possunt a quolibet confessario, cum prima vice peccatum reservatum accusant, absolvi; at statim de reservatione et monendi et edocendi sunt. Praeterea omnes sacerdotes, legitima iurisdictione instructi possunt ab omnibus casibus episcopo reservatis absolvere.

a) In festis Nativitatis Domini, Paschatis, Pentecostes, Assumptionis et Immaculatae conceptionis Beatae Mariae Virginis, horumque festorum vigiliis, nec non in festis Sanctorum Nominum Jesu et Mariae et in vigiliis eorum et per octavas illos poenitentes qui ad lucrandam indulgentiam plenariam ad sacramenta accedunt.

b) Illos poenitentes, qui confessionem generalem instituunt, sive haec totam vitam poenitentis, sive tantum partem complectatur.

c) Sponsos ante ineundum matrimonium, eos denique omnes, qui absque periculo gravis scandali vel infamiae communionem omittere non possunt.

26. Sanctis confirmationis sacramentum quotannis excepto anno 1911. morbo impeditus Segniae et Flumine conferro, reliquis vero in parochiis occasione canonicae visitationis sanctum confirmationis sacramentum conferro.

(p. 26) In collatione huius sacramenti canonicas regulas de aetate et de patrinis stricte asservare studeo. Saepe tamen ad sanctum confirmationis sacramentum et illos admitto, qui vix ad usum rationis pervenerint ea potissimum ex causa, quod iuvenes potissimum expleto vix 12. anno in exteras partes proficiscuntur et sanctum confirmationis sacramentum propter amplitudinem dioecesium infra spatium a sacris cononibus praescriptum conferri non possit.

27. Sacros ordines tum maiores tum minores ipse episcopus statutis a sacris canonibus temporibus tenet, servatis omnibus praescriptionibus Sacri Concilii Tridentini de aetate, idoneitate ordinandorum.

28. Visitationem canonicam quotannis solus perago. Prorsus impossibile est, ut tota dioecesis visitetur infra tempus a sacris canonibus praescriptum cum amplitudine emineat, cum sit locorum maxima distantia, praesertim iis in districtibus, quos Graeci – schismatici incolant, cum asperitas viarum aerisque intemperies magnas parant difficultates, quod expertus sum hocce anno visitando per 40 dies supra praefatos districtus. Finitis partibus, quas anno sequenti adiuvante Deo sum visitaturus, vix tunc primam totius dioecesis visitationem complebo. Occasione canonicae visitationis praeter ea, quae ad cultum divinum pertinent, et (p. 27) omnium etiam, quae populi mores, religiosam puerorum et adolescentium institutionem spectant notitiam comparare studeo. In quavis parochia sermonem ad populum tenere soleo, quo paterne ad illas praesertim virtutes excitare studeo, quae maxime negliguntur. In quavis parochia scholas visito, ibique praevia exhortatione ad iuventutem catecheticae institutioni et examinationi intersum. De omnibus, quae ad munus parochi vel administratoris pertinent, stricte examino; diligentes et probos laudo et ad perseverantiam excito si quos in hac re defecisse inveniam, reprehendo paterneque ad diligentiam bonamque vitam ducendam excitare studeo. Horum posteriorum numerum sat parvum inveneram; reliquos diligentes Deo gratias probosque inveneram.

29. Sanctae Sedes leges et praeceptiones statim post promulgationem per circulare notas facio, seduloque studeo ut ab omnibus serventur.

30. Synodum dioecesanam non congregaveram. Primo iam post susceptionem muneris episcopalis anno visitavit me Deus sat gravi morbo; postea difficultates variae obviaverunt, licet in animo habeam ipsam congregandi.

31. Necessarias a Sancta Sede facultates una ex parte expetieram, altera ex parte quotannis conferentiae sacerdotum uniuscuiusque districtus convocantur, in quibus ex ordinatione episcopi pertractantur (p. 28) themata ex sacrae theologiae disciplinis cum practica applicatione. In mente insuper habeo in posterum convocandi quovis anno archidiaconos et vicarios foraneos tractaturus cum iisdem de omnibus, quae promovere possunt gloriam Dei salutemque animarum. Quovis fere mense sessiones consistoriales soleo tenere in quibus adstantibus capitularibus et professoribus theologiae quandoque pertractantur res ad regimen dioecesium spectantes.

32. Cum civili potestate loci in bona est relatione episcopus, dignitas et iurisdictio episcopalis sarta semper tecta servari potuit. Episcopo et sacerdotibus debitus honor ab omnibus exhibetur, neque obvenerit aliquod detrimentum libertati vel imunitati Ecclesiae.

Caput IV.

33. Vicarium generalem statim in susceptione episcopalis muneris nominaveram, qui virtutis et doctrinae opinione pollet.³⁰⁴ Gradu doctoratus non est insignitus, cum nemo de praesenti in capitulo inveniatur, qui doctoratus laurea esset insignitus. Tribus praeterea ministris cancellaria dioecesana constat: direttore et secretario cancellariae, archivario et cancellista.

34. Novem pro utraque dioecesi examinatores prosynodales et quinque examinatores ordinandorum numerantur.

35. Tribunal ecclesiasticum hucusque non est constitutum, in votis tamen habeo ipsum constituendi.

36. Curia dioecesana proprias aedes non possidens, in separatis aedium episcopalium partibus invenitur. Pars secreta documentorum tuto et seorsim ab aliis documentis custoditur. Archivum est bene ordinatum; pars veteris archivi anno 1806. incendio periit.

37. Cancellariae episcopali nulla penditur taxa, praeterquam in dispensationibus matrimonialis consanguinitatis et affinitatis et bannis collationeque beneficiorum. Et quidem in beneficiorum collatione penditur taxa 30 coronarum, in dispensationibus vero matrimonialibus sequens praescripta est taxa:

In dispensatione unius proclamationis 3 coronae; duarum 6 coronarum, trium vero proclamationum 8 coronarum.

In impedimentis consanguinitatis et affinitatis:

In IV. et IV. gradu 5 coronarum; in III. et IV. 6 coronarum; in III et III 7 coronarum 20 heleres; in impedimento vero III. tangente II. taxa 40 coronarum.

38. Nullae querellae ob curiae taxas hucusque ad me pervenerunt, nec aliquid malum accidit ob earum fors gravitatem ad rigorem exactionis; immo persaepe taxae praesertim (p. 30) in dispensatione III. et II. gradu ob supplicantium paupertatem vel remittuntur vel relaxantur. Proventibus, qui ex supra dictis titulis curiae conveniunt, ea omnia comparantur, quae cancellariae usui sunt necessaria, officialesque cancellariae proemiantur.

39. Ex aliis titulis speciales curiae proventus non sunt, exceptis 1.000 coronarum quas Gubernium Croaticum interdum ast non quovis anno ad in-

³⁰⁴ Josip Šnidaršić (1843-1918), senjski kanonik.

stantiam episcopi curiae designat auxilii ad instar, cum proventus taxarum non sufficiant pro supra dictis curiae necessitatibus.

Caput V.

40. A propria fors laude omnino alienus, confiteri sincere possum, mores cleri bonos esse. Dantur utique exceptiones, attamen valde rarae, pro quibus adhibentur et opportuna remedia.

Bonitatem morum cleri illae etiam circumstantiae adscribo, quod reditus meorum sacerdotum nimis tenues sint, et ita pauperes magis divinis occupari possunt. Cum zelo omnes fere pro divina gloria saluteque animarum adlaborare student. Reverentiam Summo Pontifici exhibent, auctoritatemque Sanctae Sedis publice etiam defendunt. Mandata Sanctae Sedis libenter et sine murmuratione accipiunt. Episcopo etiam debitam reverentiam fere omnes exhibent, raro fit, ut quis verbo et scriptis ad ordinariatum in momentaneo affectu contra debitam (p. 31) reverentiam et oboedientiam peccet. Dantur et laesiones fraternae caritatis, potissimum tamen in affectione. Quas si rescriverim, resarcire studeo.

41. Vestis talaris adhiberi potest et adhibetur; clerus habitu proprio et decenti induitur nec hac in re ulla scandala oboriuntur.

42. Sacerdotes in quantum mihi notum est et quantum ex relationibus vicariorum foraneorum perspicere valeo in missae celebratione praeparationem et gratiarum actionem peragunt. Erunt certe hac in re exceptiones, puto tamen rarae. Sacerdotes, qui copiam confessarii habent, saepe ad poenitentiae sacramentum accedunt, quibus vero nimis difficile propter distantiam, praesertim tempore hiemali, qua primum ad poenitentiae sacramentum accedunt. Negligentes hac in re moneo, sacerdotemque ex vicinis mitto, cui tunc latebra conscientiae adaperire debent.

43. Spiritualia exercitia quotannis in domo patrum franciscanorum Tersacti indicuntur; quibus sacerdotes dioecesani in magno numero interesse solent; quovis triennio quisque sacerdos sacra spiritualia exercitia peragere debet. Ordinarius si fors non est legitime impeditus, sacris exercitiis interesse solet, salutariaque monita (p. 32) hac occasione clero praeberere non omittit.

44. Sicuti iam supra est indicatum, conferentiae pastorales quotannis semel in quovis districtu per vicarium foraneum convocantur. Statuta hora conveniunt omnes sacerdotes districtus ad ecclesiam parochialem illius loci, in quo illo anno conferentia pastoralis indicitur, intersuntque s.s. missae sacrificio, et invocato auxilio Sancti Spiritus ad domum parochialem revertuntur,

ibique praesidente decano districtus solvuntur quaestiones ex Theologia dogmatica, Morali, Pastoralis nec non ex Liturgia; discussio instituitur de iis etiam, quae generatim ad curam animarum spectant. Vicariis foraneis iniunctum est officium certiorandi Ordinariatum de omnibus, de quibus in conferentiis pertractabatur. Observaveram, huiusmodi conferentias valde utiles esse, multumque fructum afferre.

45. Ut iuvenes sacerdotes, postquam sacerdotio sint initiati, studia non deserant, statutum est, ut quisque sacerdos usque ad duodecimum sacerdotii sui annum, elaboret quovis anno themata ex omnibus theologiae disciplinis. Themata a theologiae professoribus examinantur, Ordinariusque de successu certioratur.

46. Pro emeritis et infirmis sacerdotibus hucusque domus non est extructa, ardentem tamen desidero ipsam quo prius extruendi, quam in (p. 33) finem et fundum iam in pulcherrimo maritimo loco Crikvenica possideo. Exsistit tamen "fundus deficientiae" e quo sacerdotes aegri viribusque fracti subsidium percipiunt. Fundus hic summam capitalem 180.000 coronarum habet, quae fere totalis in chartis publicis locata est. Praeterea sacerdotes deficientes ius habent ad pensionem 1.000 coronarum., quam summam a gubernio percipiunt. Cum summa haec non sufficiat, praesertim temporibus hisce pro honesta vita sustentanda, pluribus iam vicibus adiveram Gubernium Croaticum, ut dotatio sacerdotum pensione donatorum melioraretur, petita melioratio ex promissione gubernii anno iam currenti desideratur.

47. Sacerdotes qui otiose viverent, dioecesi inutiles noxiique essent, non dantur.

48. Dabantur quidem sacerdotes, qui rebus politicis et partionibus civilibus immodice et indebite semet immiscebant; de praesenti tamen huiusmodi sacerdotes non dantur, quum severe praeceperam in sensu praescriptionum Sanctae Sedis, ut in posterum illi solummodo sacerdotes rebus politicis et civilibus quomodocumque immisceri possunt, qui licentiam in hac ab ordinariatu sunt expetituri.

49. Duabus in vicibus decretum de amotione "Maxima cura" adhibere debueram. Duobus scilicet parochis talia a populo crimina imputabantur, quae statum sacerdotalem nimis maculabant, (p. 34) eo potius, cum huiusmodi crimina et extra limites parochiae divulgarentur. Ut scandalum e medio tollatur, processum institui, in mente laudati decreti, et adhibitis omnibus praecautiombus supra praefati laudati decreti; concredideram praefatis parochis, persoluta ab ipsis salutari poenitentia, munera in locis, in quibus crimina illorum penitus ignorabantur.

Unus praeterea sacerdos infelix nimis potui erat deditus, summeque negligens in obeundis officiis suis. Per octo menses clausus erat in monasterio patrum cappuccinorum Carlobagii. Persoluta poenitentia a guardiano commendatus, obtinuit in administrationem unam parochiam. Ex mandato episcopi quovis mense visitat ipsum unus ex vicinis sacerdos, cui confiteri debet.

Neminem in clero novi, qui legem violaret de servandis et vitandis in satisfactione missarum manualium. Aliqui solummodo dantur sacerdotes, qui missas intra tempus a canonibus praescriptum non persolvunt. Hi severe sunt admoniti, ut gravi huic obligationi quo citius satisfacerent.

In quantum mihi notum, cavent sacerdotes a libris diariisque irreligiosis et impiis legendis.

50. Sacerdotes graviter delinquentes in monasterio clauduntur, ibique sacra exercitia peragere (p. 35) sub inspectione et ductu superioris monasterii coguntur. Suspensionis ex informata conscientia in hoc quinquennio casus non occurrebat.

51. Sacerdotes mearum dioecesium, nonnullis solummodo exceptis, nimis tenues redditus habent, consequenter et statui honeste omni ex parte vivere non possunt. Tamen in procurandis quae ad vitam sustentandam necessaria sunt, nihil faciunt quod statui sacerdotali dedecori esset. Primo iam post susceptionem muneris episcopalis anno personaliter et scriptis instanter flagitaveram Gubernium Croaticum, ut dotatio sacerdotum meorum melioraretur. Plurimi iam sacerdotes huiusmodi meliorationem obtinuerunt; meliorationem dotationis totius cleri hocce adhuc anno expecto.

Caput VI.

52. Cum dioecesis Segniensis et Modrušiensis, sicuti iam honori mihi erat exponendi, per aequalitatem iurium sint unitae et duplex capitulum cathedrale existit: Segniense scilicet et Modrušense. In Cathedrali capitulo Segniensi sex canonici (p. 29) numerantur: praepositus maior, canonicus lector, canonicus cantor, canonicus custos, canonicus senior et canonicus junior. Modrušense vero Cathedrali capitulo in Novi, Bakar et Bribir residens, sicuti supra exposueram, novem canonicos (p. 36) numerat et quidem: in Novi: praepositus maior, canonicus custos et canonicus archidiaconus; Buccari: canonicus lector, canonicus archidiaconus et canonicus magister; Bribirii: canonicus cantor et duo canonici magistri. Officium canonici theologi et poenitentarii non datur.

53. Episcopus duo tantum libere confert beneficia parochialia; 17 beneficia sunt privati patronatus, reliqua beneficia, dignitates et canonicatus iuris patronatus sunt regii. In collatione beneficiorum iuris patronatus regii saepius impedimenta mihi ponuntur. Persaepe denominatio parochorum, canonicorum etc. ad menses et menses protrahitur.

54. Proventus canonicorum Cathedralis capituli Segniensis summam 4.200 coronarum per annum nunquam excedit, excepto praeposito maiori qui summam 4.500 coronarum accipit. Praeter hanc summam quam canonici a gubernio accipiunt, patricipant etiam de proventibus legatorum piarumque foundationum. Proventus hic specialis summam 600 coronarum pro unoquoque canonico per annum non excedit. Specialis communis massa pro distributionibus quotidianis et missa conventuali non datur. Pro expensis fabricae et cultus possidet ecclesia cathedralis unam domum, cuius proventus summam 700 coronarum per annum attingit. Hunc in finem datur praeterea pia fundatio praedecessoris mei episcopi (p. 37) Antonii Maurović 4.400 coronarum pro procuranda sacra supellectili, nec non fundatio viventis adhuc canonici Ivannis Vidas 10.000 coronarum pro cantoribus in ecclesia cathedrali. Multum adiuvat et eleemosyna quae ex consuetudine colligitur, quaeque per annum summam 700-800 coronarum attingit.

Cum iam de expensis ad fabricam et cultum pertinentibus sit mihi exponendi, non praetereundum puto commemorare, diu desiderabilis restauratio ecclesiae fors anno currenti inchoabitur. Ad instantiam iam praedecessoris mei episcopi Antonii Maurović instructa est nova ecclesiae cathedralis turris cum expensis 40 circiter millibus coronarum. Insistebam pluries penes Regimen Croaticum, ut ecclesia cathedralis et intus quo citius repararetur; gubernium hunc in finem 60.000 coronarum contulit. Adnumeratis 20.000 coronarum quae pro reparatione cathedralis ecclesiae archiepiscopus Zagrabienis et metropolita Croatiae Georgius Posilović, Segniensis olim episcopus, benigne est elargitus, totalis summa pro interna reparatione cathedralis ecclesiae 80.000 est coronarum.

55. Cathedrale capitulum Segniense, licet antiquitus fundatum, ab anno 1906. demum suas constitutiones possidet, quas et servat. Quod privilegia attingit, Capitulum cathedrale illud speciale privilegium habet, quod festis solemnioribus cappa magna uti possit vi bullae papae (p. 38) Clementis XIV. anno 1769.

56. Canonici Cathedralis capituli Segniensis quotidie iuxta ius commune choro intersunt recitantque divinum officium; quotidie missam conventualem cantant pro benefactoribusque applicant.

57. Sex canonicatus honorarii sunt, quorum unus de praesenti vacat. Canonicatu honorario condecorantur viri ecclesiastici, qui de Ecclesia bene sunt meriti; quique virtute et scientia eminent.

58. Consultorum collegium habetur, ex 20 personis constans. Membra collegii huius professores sunt theologiae, decani et parochi, qui diu in vinea Domini cum zelo adlaboraverunt; quique vitae integritate eminent. Omnes facile congregari possunt.

59. Canonici bona existimatione in dioecesi gaudent, concordisque inter se, admissis utpote dissidiis et discordiis quae ex fragilitate humana saepe oboriuntur, sedantur tamen cito, concordia charitasque fraterna restituitur. Ordinario exhibent debitam reverentiam et oboedientiam, et hic admittendae sunt saepius obiurationes contra Ordinarium; sedantur tamen cito.

60. Ordinarius quovis fere mense canonicos Cathedralis capituli Segniensis convocat, ut in negotiis maioris momenti consilium respective consensum eorum iuxta sacros canones requirat. Canonicos Cathedralis capituli Modrušiensis convocare non soleo, sequens praxim praedecessoris (p. 39) mei, qui ipsos duobus vel tribus vicibus solummodo convocaverat. Convocatio ipsorum sat difficilis est, cum extra Segniam habitent curaque animarum occupari tenentur.

61. Sede vacante capitulum libere potest procedere ad vicarii capitularis electionem, ipsumque eligit iuxta sacros canones. Cum dioecesis Modrušiensis canonicè sit unita per aequalitatem iurium cum dioecesi Segniensi, duo eliguntur sede vacante vicarii capitulares, unus a Cathedrali capitulo Segniensi pro dioecesi Segniensi, alius a Cathedrali capitulo Modrušiensis pro dioecesi Modrušiensis. Usus hic confirmatus est per bullam Gregorii Papae XVI. "Apostolici muneris" anno 1833.

Usus hic hodiernis temporibus prorsus inconveniens est. Pro utraque dioecesi Segniensi et Modrušiensis scilicet una curia dioecesana existit, ubi et archivum et reliqua sedulo custodiuntur. Sede vacante vicarius capitularis dioecesis Modrušiensis quotidie fere indiget aliquid ex archivio; tunc tramite postali debent omnia ad rem pertinentia mittere Novium ubi sede vacante vicarius capitularis Modrušiensis dioecesis solet residere, quod valde inconveniens et incomodum est. Alia praeterea difficultas potest hac in re oboriri cum capitulum Modrušienſe tribus in locis (p. 40) resideat, casus fieri potest ut in vicarium capitularem eligatur et canonicus, qui non est e gremio Noviensi. Hoc in casu missio actorum ex archivio prorsus difficilis esset. Quisque praeterea sacerdos ordinatur ad titulum dioecesium Segniensis et Modrušiensis, hinc melius provideretur necessitatibus dioecesium sede vacante si unus solummodo

vicarius capitularis eligeretur pro utraque dioecesi a capitularibus utique utriusque dioeceseos, ita tamen ut fors electus vicarius capitularis e gremio Cathedralis Modrušiensis capituli, Segniae residere deberet. Clerus utriusque dioeceseos summopere disiderat, ut sede vacante unus solummodo vicarius capitularis eligatur.

Non praetereundum puto hac occasione, persaepe abortas fuisse sede vacante rixas inter utrumque vicarium capitularem. His ex causis suppliciter peterem pro benigna resolutione, ut in posterum unus solummodo eligatur vicarius capitularis pro utraque dioecesi Segniensi et Modrušiensis.

62. Capitulum cathedrale Modrušienne sicuti iam exposueram, in triplici loco residens, Novi, Buccari et Bribir novem canonicatus habet, quorum modo tres vacant. Honorarii canonicatus in Modrušiensis capitulo 6 dantur ex quibus duo modo vacant. Reditus canonicorum Capituli cathedralis Modrušiensis fere aequales sunt (p. 41) illis canonicorum Capituli cathedralis Segniensis. Massam communem pro distributionibus, missa conventuali Capitulum cathedrale Modrušienne non possidet. Ecclesia cathedralis Modrušiensis maxima ex parte ex oblationibus fidelium sustentatur; excepta fors summa 6.796 coronarum quam habet penes personas privatas, cuiusque summae annui proventus sunt 404 coronarum.

Canonici Cathedralis capituli Modrušiensis divinum officium quotidie non persolvunt, cum capitulares per tria diversa loca sint dispersi; ita ut in quovis gremio duo de praesenti canonici numerentur, quorum alter semper est et parochus loci. Quas ob causas obtinuit Cathedrale capitulum Modrušienne dispensationem a choralis officiatura per rescriptum Sacrae Congregationis Concilii de die 14. Novembris 1903. ad decennium. Missa conventualis cantatur quotidie per turnum ita, ut onus cantandi missam conventualem singulis collegiis quotannis per decursum 4 mensium incumbat. Canonici Capituli cathedralis Modrušiensis bona gaudent existimatione in dioecesi.

Insigne capitulum collegiatum Fluminense quinque canonicatus habet, quorum unus modo vacat, tres vero canonicatus honorarii dantur, quorum unus vacat. Reditus praepositi summam 7.000 coronarum attingunt, reliquorum canonicorum ad 6.000 circiter. Participant insuper ex proventibus (p. 42) unius domus, quam possidet capitulum et ex vinea, quae extra civitatem invenitur. Divinum officium non quotidie persolvunt cum dispensationem a Sacra Concilii Congregatione de die 20. Novembris 1912. obtinuerint ad quinquennium.

Missa conventualis ter in hebdomada applicatur pro benefactoribus, mensibus vero Septembris et Octobris semel tantum vi supra memoratae benignae dispensationis. Canonici bona in dioecesi existimatione gaudent.

Caput VII.

63. Undecim parochiae sunt, quae de proprio pastore non sunt provisae sed per viciniorum parochum administrantur. Hoc fit propter penuriam sacerdotum, quae sat magna est in dioecesisibus. Incommoda idcirco notabilia aut mala non sequuntur, cum in omnibus fere supra memoratis parochiis omnibus diebus dominicis et festis missa celebratur vi binationis, quam hunc in finem administratores interimales ab Ordinario accipiunt. Insuper ex mandato ordinariatus interimales hi administratores et per hebdomadam sese conferre debent in concreditam sibi parochiam catecheticae institutionis nec non persolvendarum causa actorum in officio parochiali; qua occasione spiritualibus fidelium necessitatibus satisfacitur.

64. Provisio parochiarum fit per concursum. Non longo temporis intervallo, cum parochia vacare incipiat per circolare indicitur concursus sex hebdomadarum (p. 43) pro parochia vacante. Hoc temporis intervallo quilibet sacerdos, qui examen concursale deposuerat, competere supplicationemque ad Ordinariatum mittere potest. Clauso concursu omnes supplicationes concurrentium consistorio substernuntur, ubi discussio instituitur de vita, activitate idoneitateque concurrentium. Finita discussione observatisque praescriptionibus Sancti Concilii Tridentini hac in re conficitur propositio, ita ut primo loco maxime idoneus ponitur; secundo et tertio loco idonei pro vacante beneficio ponuntur. Tali modo confecta propositio mittitur ad patronum privatum vel ad gubernium, quod iura regii patronatus exercet.

65. Quindecim dantur animarum rectores nutu amovibiles.

66. Una solummodo parochia administratur per guardianum conventus patrum cappucinorum Carlobagii et quidem ex permissione provincialis.³⁰⁵ Guardianus libros parochiales in monasterio tenet in speciali ad hoc destinato cubili, ita ut facilis sit accessus fidelium ad guardianum in eorum spiritualibus necessitatibus. Cateheticam iuventutis institutionem item guardianus tenet. Hisce diebus tamen indictus est concursus pro hac parochia.

67. Quinque dantur parochiae, quas capitulum administrat: Segnia, cujus parochus semper est membrum Cathedralis capituli Segniensis. Flumen, cujus parochus membrum est collegiati (p. 44) capituli Flumensis; Buccarana, Noviensis et Bribiriensis cuius parochia pariter administratur per canonicum, cum Cathedrale capitulum Modrušense in tria dispescitur collegia, sicuti iam fuerat expositum.

³⁰⁵ Lukovo Šugarje.

68. Duo beneficia liberae sunt collationis, 17 patronatus privati, reliqua beneficia regio subsunt patronatui, cuius ius Gubernium Croaticum exercet. Praxim vigentem in provisione beneficiorum ad regium patronatum pertinentium persaepe mihi impedimenta variaque obstacula ponuntur, cum gubernium maxima ex parte ad politicam opinionem concurrentium respiciat. Qui gubernio sunt addicti, cito denominantur, reliquorum vero, qui fors gubernio non sunt addicti, denominatio ad menses imo ad annum et ultra desideratur.

69. Emolumenta, quae parochi occasione administrationis sacramentorum, funerum, celebrationis missarum solemnum etc., percipi solent maxima ex parte ab Ordinario sunt recognita. Sat rarae querelae ad Ordinarium referuntur hac in re. Quo in casu Ordinarius decernit id quod aequum et iustum est; praefatus vero sacerdos severe reprehenditur.

70. Parochi omnes percipiunt a gubernio salarium 1.000 coronarum, exceptis nonnullis, qui 1.100 coronarum accipiunt, reliqui redditus stolae incertis fideliumque oblationibus adscribuntur. Paucae sunt ecclesiae quae bona immobilia habent, hinc omnibus ecclesiae necessitatibus ex fidelium oblationibus providetur.

(p. 45) Pauci item parochi, qui bona immobilia habent. In administrandis bonis immobilibus, sive parochorum sive ecclesiarum, servantur strictae praescriptiones iuris ecclesiastici. Nulla alienatio, nullaque notabilis mutatio permittitur sine consensu Ordinarii, qui his in casibus consensum Capituli cathedralis requirit.

71. Omnes parochi propriam domum habent, cooperatores cum parochis vivunt, exceptis civitatibus: Flumine, Buccari et Novi, ubi cooperatores in privatis domibus habitare coguntur. Curo tamen, ne habitent in talibus domibus in quibus illorum innocentia vel bona fama periculo esset exposita.

72. Summopere adlaboro, ne domus parochialis inhabitent aut frequentent mulieres iuniores. Ordinarius hac in re severe progreditur, intime persuasus, castum solummodo sacerdotem posse adlaborare pro gloria Dei et salute animarum. Vicariis foraneis strictissime est iniunctum ut delinquentes hac in re statim Ordinario denuntient. Unus solummodo parochus datur, quo cum soror vidua cum filiis conhabitat. Neminem habens, qui ipsam sustentare vellit, sub fratris tutelam confugere debuit.

73. In singulis parochiis libri parochiales adsunt. Quovis anno vicarii foranei visitantes parochiam invigilant, an in libris parochialibus omnia adnotantur, quae ad baptismum, (p. 46) matrimonium et mortem spectant, speciali cum animadversione ad novissimam circa matrimonium legem.

Libri confirmatorum et status animarum in omnibus parochiis habentur; item tabellae missarum fundatarum, quae ex praescriptione Ordinariatus in sacristia exponuntur. Pro missis manualibus praescriptum est liber intentionum, qui a vicario occasione annuae visitationis et ab Ordinario tempore canonicae visitationis revidetur.

74. Pro conservanda pecunia rebusque secretis praescriptum est pro omni parochia scrinium, quod clavi debet esse provisum.

75. Parochi animarumque curatores debitam servant residentiam. Qui valetudinis curandae causa vel alio ex titulo, quorum semet conferre debent, expetere debent licentiam ab Ordinario, qui substitutum designat, ne cura animarum detrimentum patiatur.

76. Missam diebus festis pro populo omnes applicant, sacrasque functiones ad diei festi sanctificationem proprias cum zelo peragere student; sacrum evangelium quavis dominica et die festo explicatur. Catechesis traditur diebus Dominicis. In additamento Directorii dioecesanis designatum est quo ordine et quanam veritates quavis Dominica explicandae sunt. Huiusmodi catechetica institutio non exiguum affert fructum. Dantur hac in re negligentes, eorum tamen numerus parvus est; statim tamen reprehenduntur; (p. 47) contra pertinaces remedia opportuna sedulo adhibentur.

77. Quantum ex relationibus vicariorum foraneorum perspicere valeo, sacerdotes in audiendis confessionibus, sacraque Eucharistia distribuenda et infirmorum adsistentia praesto sunt; raras querelas hac in re ad me sunt delatae; contra delinquentes severissime proceditur.

78. Baptismus ordinarie in ecclesia administratur, matrimonioque pariter in ecclesia sacerdotes assistunt, servatis solemnitatibus a Rituali Romano praescriptis. In districtibus tamen montosis mensibus hiemalibus ex licentia Ordinarii baptismus in domo parochiali administratur, ex causa quod in regionibus illis tam vehemens frigus solet esse, ut administratio baptismi in ecclesia periculosa possit esse sanitati infantium.

79. Respectu illorum, qui notorii inimici Ecclesiae extiterunt, instructi sunt sacerdotes, ut ipsos in extremis adeant omnique possibili modo ad reconciliationem cum Ecclesia excitent. Si Deo adiuvante ipsis hoc successerit, sacramenta ipsis administrantur servatis utpote principiis Theologiae moralis, reliquorum Ecclesiae praescriptionum, sepulturaque ecclesiastica ipsis conceditur. Illis, qui in pertinacia perseverant et non reconciliati cum Ecclesia decedunt, et ad instantiam consanguineorum sepultura ecclesiastica non conceditur.

(p. 48) 80. Ante novam Sanctae Sedis praescriptionem respectu primae puerorum communionis, ordinarie secundum morem diu in dioecesibus videntem admittebantur pueri ad primam sacram communionem post expletum 11. annum. Nunc vero exacte observatur instructio felicissime regnantis Summi Pontificis Papae Pii X, quam sacerdotibus statim post eius promulgationem per circulare cummunicaveram cum mandato, ut ipsam stricte observarent.

81. Persaepe soleo excitare parochos per litteras pastorales, ut fideles ad frequentiam sacramentorum, praesertim ad sacram communionem excitent. Deo optimo adiuvante adamatur a fidelibus in dies quotidiana sacra communio. Salutiferum hunc morem promovent inter fideles confraternitates religiosae, Marianaetaeque congregationes, quarum membra per turnum quotidie ad sacram communionem accedunt. Numerus accedentium ad quotidianam sacram communionem in dies augetur.

a) Parochi maiorum civitatum solent advocare tempore quadragesimae (Flumine etiam mense Maio) sacerdotem qui verbum divinum praedicat confessionesque sacras audit. Reliquis parochis hoc utpote impossibile est, tamen tempore quadragesimae occasioneque maiorumque solemnitatum vicinos advocant parochos, qui ipsi adiutorio sunt in exaudiendis fidelium confessionibus.

b) Quovis fere anno ex mandato Ordinarii (p. 49) sacras missiones tenent in dioecesibus patres Ordinis praedicatorum ex Dalmatia aliquando et patres Societatis Jesu ex Zagrabia, ita ut quovis fere septennio in singulis parochiis sacrae missiones instituantur.

c) In omnibus ecclesiis parochialibus quovis prima dominica in mense celebratur missa coram Sanctissimo sacramento, insuper semel in anno in quavis parochia exponitur Sanctissimum sacramentum per totum diem, cum devotio 40 horarum non potest introduci propter varias difficultates. Hac occasione fideles ad sacram confessionem et communionem accedere solent. Devotionem Viae Crucis, legitime in omnibus ecclesiis parochialibus introductam, peragit tempore quadragesimae bis in hebdomada parochus cum populo fidei. Rosarium ex mandato Ordinarii quavis dominica ante missam parochialem parochus cum populo in honorem Beatae Mariae Virginis orat.

Devotio Mariana mense Maio populo peramabilis, in omnibus fere parochiis peragitur. Finito Rosario brevis ad populum sermo de aliqua virtute Beatae Mariae Virginis tenetur. Cantantur deinde Litaniae Lauretanae et in fine datur benedictio cum Sanctissimo.

d) Ut iuventus a variis malis praecavetur et in virtutibus proficiant, student parochi introducere congregationes Marianas aliasque pias sodalitates. Pro fidelibus maioris aetatis tertius Sancti Francisci ordo introducitur, qui magnos fructus affert.

(p. 50) e) Et opera socialia sacerdotes fovere student. Aliqui Raifeisenianas consociationes in parochia fundarunt, admoneo tamen sacerdotes, ut hac in re valde prudenter procedant, ne dignitas sacerdotalis detrimentum patiat.

Caput VIII.

82. Pro utraque dioecesi Seminarium clericorum Segniae existit pro 35 clericis educandis. Anno scholastico 1912/13. 22 alumni numerabantur. Seminarium aedificium sat amplum, omnibus necessariis est provisum; forma interna et externa omnino decens. Pro recreatione alumnorum atrium datur intra Seminarium septa. Hortus extra civitatem invenitur. Tempore hiemali ter in hebdomada, tempore vero aestivo quotidie descendunt alumni ad hortum recreationis causa.

83. Seminarium nullos redditus habet. Gubernium Croaticum pro sustentando Seminario summam 30.000 coronarum per annum e fundo religionis elargitur, qua ex summa et professores theologiae remunerantur. Existit praeterea fundus Seminarium habens in chartis publicis summam capitalem 32.000 coronarum. Singuli sacerdotes beneficiati fundo huic aliquam summam vi dioecesanarum praescriptionum testamentaliter legare tenentur. Ex fundo hoc subvenitur pauperibus alumnis. Nulla pensio ab alumnis persolvitur, gratisque omnino in Seminario sustentantur.

84. Seminarium rector, canonicus est cantor (p. 51) Cathedralis capituli Segniensis, 46 annorum natus, bonus et zelosus sacerdos, par omnino ad regendum Seminarium.³⁰⁶ In animo habui praeficiendi Seminario aliquem canonicorum, qui doctoratus laurea esset insignitus, coactus tamen fui praefatum denominandi, cum nullus capitularium sit doctor. Proposui duos theologiae professores, doctores in Sacra theologia, gubernio pro denominatione in canonicos cathedralis ecclesiae Segniensis, eorum tamen denominatio hucusque secuta non est. Rectorem adiuvant duo praeterea sacerdotes: studiorum praefectus³⁰⁷ et

³⁰⁶ Ivan Vidas (1867-1955), senjski kanonik i biskupski kancelar.

³⁰⁷ Dr. Fran Binički (1875-1945), jedan od glavnih suradnika biskupa Antona Mahnića u vodstvu Hrvatskog katoličkog pokreta. Umro nakon mučenja u komunističkom zatvoru u Gospiću.

pater spiritualis³⁰⁸, qui una professores sunt theologiae. Omnes muneri comisso satisfaciunt alumnosque in disciplina et pietate instituere student.

85. Director spiritualis una est professor theologiae moralis. Praeter ipsum duo praeterea sacerdotes munera confessarii in Seminario funguntur.

86. Duo canonici ut deputati pro disciplina et oeconomia dantur, quorum consilium Ordinarius iuxta iuris praescripta in omnibus expetere solet.

87. Exceptis studiorum praefecto et patre spirituali, qui una professores theologiae sunt, reliqui magistri extra Seminarium habitant. Omnes professores theologiae, doctores sunt sacrae theologiae³⁰⁹, benigni sacerdotes.

88. Anno scholastico 1912/13. 22 alumni (p. 52) numerabantur, omnesque ex relatione superiorum certa vocationis signa ostendunt. Externi alumni non dantur. Tres alumni extra dioecesim inveniuntur et quidem: unus in Collegio Germanico – Hungarico Romae³¹⁰; duo in centrali Seminario Budapestiniensi.³¹¹ Extra dioecesim mittuntur, ut comparata fors maiori scientia et pietate munera difficiliora in dioecesibus obire possint.

Clerici alterius dioecesis in Seminario dioecesano non inveniuntur.

89. Sex ad summum dantur iuniores clerici, qui cum maioribus simul convivunt et educantur. Adhibentur tamen omnes praecautiones, ne aliquid inconvenientis accidat.

90. Disciplina stricte iuxta Seminarii regulas observatur; dantur utique hinc inde aliquae exceptiones, quae magis iuvenili inconstantiae et inconsiderationi quam malitiae adscribi debent. Quavis hebdomada omnes alumni Seminarii ad sacramentum confessionis et communionis accedunt. Tertia pars alumnorum quotidie ad sacram communionem accedit. Semel in anno vacant alumni sacris exercitiis spiritualibus per quinque dies, ductore uno e patribus Societatis Jesu, qui e Zagrabia hunc in finem accersitur.

91. Per quatuor annos vacant alumni Seminarii studiis theologicis; sequentes disciplinae in Seminario traduntur.

³⁰⁸ Dr. Josip Frančišković (1874-1958), senjski kanonik i crkveni povjesničar.

³⁰⁹ Prvi naziv "theologiae" odnosi se na ustanovu (profesori na teološkom učilištu), a drugi na struku (teologiju kao znanost).

³¹⁰ Dragutin Kniewald (1879-1959), liturgičar i povjesničar umjetnosti. Otišao u Zagreb gdje je predavao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu.

³¹¹ Josip Banić (1891-1973), senjski kanonik i župnik, i Dragutin Šporer (1893-1941). Šporera su partizani ubili na Badnjak 1941. kad je ujutro išao misiti zornicu.

Theologia fundamentalis, auctore H. Hurter, Societatis Jesu.

(p. 53) *Theologia specialis*, auctore dr. Francisco Egger.

Studium biblicum Veteris Testamenti: Introductio in Vetus Testamentum, auctore dr. Josepho Volović.

Hermeneutica: auctore dr. Joanne Düller (compendium hermeneuticae biblicae)

Exegesis: iuxta auctores catholicos et Sanctos Patres.

Lingua hebraica (Rudimenta linguae hebraicae), auctoribus dr. Vosen – Ka-
ulen).

Studium biblicum Novi Testamenti, auctore dr. Rudolpho Vimmer.

Jus ecclesiasticum, auctore dr. Ferdinando Belaj.

Historia ecclesiastica, auctore dr. Zeibert.

Theologia moralis, auctore H. Noldin, Societatis Jesu.

Theologia pastoralis, auctore dr. Martino Štiglic.

Philosophia: auctore C. Willems.

Ars ecclesiastica, auctore³¹² (Die Kunst – im Dienste der Kirche)

Sociologia, auctoribus Kahnik et Kathrein Societatis Jesu.

Pedagogia et Catechetica, auctoribus dr. Martino Štiglic et Ferdinando He-
fler.

Lingua palaeocroatica, auctore Joanne Radetić.

Stylus curialis: practicae institutiones

Praefatis auctoribus utuntur theologi; professores vero in suis praeparati-
onibus celeberrimos catholicos auctores adhibent. Disciplinae theologicae La-
tina lingua et vernacula traduntur. Theologia dogmatica, Moralis Latina lingua
exarantur; (p. 54) reliquae disciplinae Latina et Croatica lingua.

Juvenes in Seminarium recipiuntur absolutis studiis gymnasialibus. Bis in
hebdomada instituuntur theologi in cantu liturgico; in sacris vero caeremoniis
fere quovis die.

92. In sensu instructionum Sanctae Sedis prohibentur alumni a lectione li-
brorum et diarium, exceptis nonnullis foliis quae pietatem fovere pro scopo
habent.

93. Ordinarius initio anni scholastici visitat Seminarium, alumnos loquitur,
ad pietatem excitat, in quantum possibile et per annum alumnos visitat.

³¹² U originalu ostavljeno prazno mjesto.

Semestralibus examinibus e disciplinis supra memoratis praesidet semper Ordinarius.

94. Ante susceptionem ordinum, sive minorum sive maiorum, examen instituitur de pietate, scientia, aliisque requisitis ad ordinem et quidem sub praesidio Ordinarii. Sacris exercitiis debent vacare theologi ante susceptionem ordinum et quidem ante ordines minores per unum diem, ante subdiaconatum per tres dies, diaconatum per duo dies, et ante presbyteratum per tres dies. Interstitia servantur. Omnes ad titulum dioecesium Segniensis et Modrušiensis ordinantur.

95. Nihil extraordinarium acciderat in Seminario ab ultimo quinquennio.

96. Domus rusticationis non datur, nec ulla spes est ipsam comparandi, cum Seminarium praeter dotationem, quam a gubernio accipit nihil possideat.

(p. 55) Tempore feriarum clerici domum revertuntur. Ultimo semper anni scholastici mense pater spiritualis specialiter instruit alumnos de modo vivendi tempore feriarum, indicat ordinem diurnum, excitatque illos ad perseverantiam in bono. Rectori Seminarii est iniunctum ut initio anni scholastici expeteret a parochis testimonium de agendi ratione clericorum, qui tempore feriarum in eorum parochiis commorabantur.

97. Theologi, qui ingenii dotibus et pietate eminent ad universitates (Romae, Zagrabiae, Budapestini) mittuntur, et ibi academicos gradus assequuntur. Aliqui post susceptum sacrum presbyteratus ordinem Viennae in sublimiori presbyterorum educationis instituto ad Sanctum Augustinum studiis theologicis solent vacare academicosque gradus ibi assequuntur.

98. Civilem aliquam publicam studiorum universitatem nemo alumnorum de praesenti frequentat.

99. Vi legum in regno Croatiae vigentium omnes status sacerdotalis candidati, sacerdotesque omnes a servitio militari eximuntur.

100. Reiecti vel dimissi ab aliis Seminariis nullo sub praetextu in dioecesanum Seminarium recipiuntur.

Articulus II.

101. Seminarium interdioecesanum seu regionale non datur.

(p. 56)

Caput IX.

De institutis religiosis virorum

102. Sicut iam supra commemoraveram, in dioecesi tres solummodo domus religiosorum virorum dantur patrum cappucinatorum scilicet Flumine et Carlobagii et patrum franciscanorum Tersacti prope Flumen (Fiume). Omnes in monasteriis habitant, habitu sui ordinis incedunt. Sustentantur maxima ex parte ex oblationibus fidelium et ex missarum stipendiis. Bona existimatione gaudent in tota dioecesi et non sine causa.

103. Patres cappucini indefessi in exaudiendis confessionibus praesto semper sunt parochi etiam in omnibus, quae ad curam animarum pertinent. Insuper adlaborant, ut populus bona lectura in fide et moribus roboretur. Folium redigunt "Naša Gospa Lurdska" (Nostra Domina Lourdensis) quod in 50.000 exemplaribus diffunditur per totam Croatiam et Dalmatiam reliquasque partes quas Croatae inhabitant. Patres franciscani pariter multum et cum maximo zelo adlaborant in vinea Domini. Cum populi turmatim peregrinantur ad ecclesiam Beatae Virginis Matris Gratiarum quotidie fere sunt in confessionalibus exaudituri fidelium confessiones. Adiuvant insuper vicinos parochos in omnibus ad curam animarum pertinentibus. Hospitalibus, orphanotrophiis vel scholis religiosi non sunt addicti. Pariter curam animarum in parochiis ex professo non exercent.

(p. 57) 104. Supra praefati religiosi quaestuari solent aliquando, tamen hac in re decreta Sanctae Sedis observantur.

105. In exercitio iurisdictionis nullum habet episcopus cum regularibus officium.

106. Congregatio in dioecesibus nulla existit.

Caput X.

De institutis religiosis mulierum.

107. Monialium unum tantum existit monasterium, scilicet monialium ordinis Sancti Benedicti, Flumine. In hoc monasterio regulae stricte observantur et ultimo quinquennio, in quantum mihi innotuit, nulli abusus irrepserunt. Monasterium regularibus subiectum nullum in dioecesibus adest.

108. Leges canonicae clausuram spectantes ad apicem non observantur cum hoc, stantibus aliquibus circumstantiis, fere impossibile sit. Moniales scilicet ordinis Sancti Benedicti Flumine habent scholam puellarum publicam;

moniales proinde magistrae nequeunt stricte clausuram observare. Ex lege civili huiusmodi magistrae subiicere sese debent examini coram competenti commissione priusquam veniam publicae instructionis accipiant. Adhibentur praeterea quaedam magistrae laicae, nec interdicti potest proinde ingressus personis externis in monasterium, quotiescunque ad examina puellarum accedant vel puellas invisant. Omnia haec tolerari debent, cum moniales nisi scholas haberent et alumnum (p. 58) subsistere non possent. Hunc in finem a magistratu subsidium accipiunt.

Cum novum monialium monasterium extra civitatem extruatur, coactae sunt aliquae aliquando exire, pro hoc tamen casu expetita est licentia Sanctae Sedis. Praeter casus supra memoratos clausura rite observatur.

109. Moniales percipiunt proventus ex capitali summa 106.000 coronarum ex annuis educandarum solutionibus, ex subventionem magistratus Fluminensis, nec non ex subsidio gubernii. Dotes monialium rite persolvuntur et pro sustentatione monasterii adhibentur. Exceptio aliqua datur penes qualificatas magistras, quae ordinem ingrediuntur, in hisce casibus aliqua dotis relaxatio permittitur. Rationes subiacent inspectioni magistratus civitatis et episcopi dioecisani qui ea per suum commissarium examinant.

110. Pro confessionibus monialium constitutiones et decreta apostolica stricte observantur.

111. Quibusnam operibus incumbant mulieres institutorum religiosorum, fuse adduxeram in capite I. sub i). Activitas illarum vere zelosa magnamque utilitatem fidelibus et Ecclesiae affert.

112. Plures vocantur in domos privatas, ut ibi infirmis inserviant, adhibentur tamen omnes praecautiones ne aliquid inconvenientis accidat. Dantur praeterea sorores, sicuti in capite I. sub i) adduxeram, quae in domibus virorum et hospitalibus rem domesticam gerunt. In sensu praescriptionum Sanctae Sedis, hac in re sorores in domibus hisce specialem in domo partem habent, (p. 59) ad quam viris aditus non patent. Prohibentur praeterea sorores ingredi cubilia virorum, exceptis utique hospitalibus et sanatoriis, ubi infirmis inservire tenentur. Hucusque nihil inconvenientis accidit.

Religiosae quaestuant non dantur. Ex aliis tamen regnis sorores solent et in dioecibus quaestuari quo in casu ex ordinatione Ordinarii ab omnibus sacerdotibus observari debent Sanctae Sedis decreta.

113. Una congregatio mere dioecisana, scilicet Sororum charitatis, "Maria Patrona regni Hungariae" nominata, invenitur Flumine, cuius statuta ab episcopo dioecisano sunt approbata. Sorores huius congregationis scholam foe-

mineam elementarem et internatam "Maria Immaculata" tenent pro puellis. Extra dioecesim etiā una domus ad praefatam congregationem pertinens, existit et quidem Budapestini, eum in finem erecta, ut sorores ibi inserviant viduis virorum quondam militiae inservientium. Ante duos annos in praefata congregatione abortae sunt rixae inter sorores, disciplina relaxata et alia huiusmodi. Post multas admonitiones, minationes, Deo optimo favente, pax et concordia inter sorores iterum revixit, disciplinaque rite observatur.

Caput XI.

De populo generatim

114. Mores populi in dioecesibus generatim loquendo boni sunt. Distinctio datur attamen hac in re inter varias dioecesis partes. Mores inhabitantium ora maritima et districtus montosos meliores sunt quam illorum, qui archidiaconatui Licano subsunt. Fideles scilicet huius (p. 60) archidiaconatus non sunt tam zelosi, nec tam saepe sacramenta frequentant; ferocis nimis sunt indolis. Nec mirandum! Per saecula suberant gubernio militari, praeterea permixti sunt cum Graeco-orientalibus qui instructionem religiosam fere nullam habent. Status moralis hisce in regionibus in dies melioratur, adlaborantibus sacerdotibus. Vitium speciale, quod, proh dolor, invaluit in dioecesibus, blasphemia est. Summopere tamen adlaboro, ut pessimum hoc vitium e dioecesibus extirpetur. Quavis dominica et die festo post missam parochialem benedictionemque pomeridianam specialis oratio pro extirpatione huius vitii instituitur. Fundata est hunc in finem et pia sodalitas: Vojska Srca Isusova (Exercitus Sanctissimi Cordis Jesu) cuius sodales verbo et opere summopere adlaborant, ne blasphemia Deus offendantur.

115. Diebus dominicis et festis fideles generatim abstinentur ab operibus servilibus excepta maritima et comerciali civitate Fluminensi, in qua lex haec stricte observari nequit. Diebus dominicis et festivis fideles libenter ecclesias frequentant missamque audiunt. Praeceptum de santificatione dierum festorum hic inde violatur cum hisce diebus cauponae maiori in numero frequentantur, idcirco et multa incovententia accidere solent.

116. Leges abstinentiae et ieiunii observantur. Dantur utique exceptiones et magis in civitatibus, in quibus varias ob causas lex haec stricte observari nequit. Praecepto paschali satisfaciunt fideles, possum dicere stricte. (p. 61) In omnibus parochiis exceptis civitatibus, omnes fideles ad sacram confessionem et communionem accedunt, ita ut rarissime hac in re exceptiones dentur. In civitatibus, proh dolor, hoc praeeceptum negligitur a multis, maxima tamen ex parte a sic dictis intelligentibus hominibus. Viri scilicet melioris con-

ditionis novo spiritu, Spiritui Christi opposito, imbuti, sacramenta spernunt, multi ob malitiam, multi ob respectum humanum. Dantur tamen multi, qui omni respectu humano posthabito, ad sacramenta accedunt, reliquaque Ecclesiae praecepta publice observare non erubescunt.

117. Sacramenta sanctae confessionis et communionis saepe frequentantur. In quavis fere parochia existit aliqua pia sodalitas vel congregatio, quarum membra vi regulae ad minus quovis mense ad sacram communionem accedunt. Praeterea occasione maiorum festivitatum, adorationis etc. fideles magno in numero sacramenta sanctae confessionis et communionis frequentant. Mulieres et puellae maiori in numero sacramenta frequentant quam viri et adolescentuli.

118. Recens nati ordinarie intra hebdomadam baptismo abluuntur, mos tamen invaluit, ut parentes melioris conditionis baptismum infantium ad tres vel quatuor hebdomadas differant. Parochi tamen morem hunc omni possibili modo eradicare conantur. Dabantur aliqui casus Flumine, ubi cum baptismo infantium differebantur ad annos.

(p. 62) 119. Matrimonia civilia Flumine solummodo dantur, ast pauca tamen de concubinato fuse exposueram in capite II. 4.

120. Matrimonia mixta propter magnum numerum acatholicorum in dioecesibus saepe contrahuntur ex licentia Ordinarii, qui pro casibus hisce instructus est facultatibus Sanctae Sedis. Per annum 20 circiter matrimonia mixta contrahuntur. In omnibus matrimoniis mixtis ineundis stricte observantur instructiones Sanctae Sedis, scilicet de universa prole in catholica religione educanda, deque celebratione matrimonii coram ministro catholico. Parentes tamen non stant semper promissis ante ineundum matrimonium scriptotenus datis et infantes in acatholica religione baptisare et educare student. Multum detrimentum affert hac in re et lex civilis (lex interconfessionalis) ante 6 annos in comitiis regni Croatiae recepta, vi cuius parentibus in matrimoniis mixtis ius competit pro lubito mutandi religionem infantium usque ad septimum illorum annum. Ab huiusmodi contrahendis nuptiis student parochi fideles avertere, persaepe tamen ipsis non succedit.

121. Parentes maxima ex parte student filios suos non solum in sinu familiae, sed etiam et extra praesertim in scholis, christianis moribus instituire. Libenter mittunt filios in convictum episcopalem Segniae, de quo inferius sum expositurus, ut ibi sub inspectione sacerdotum melius educantur. Dantur utique hac in re exceptiones, nam parentes religionem spernentes nec filios religiose educare possunt. Tamen et hi, licet Ecclesiae inimici, optime perspicientes, quorsum nam ducat irreligiosa prolium educatio, religiose sinunt proles (p. 63) educari.

122. Fideles graviter decumbentes ordinarie sacramenta deposcunt. Rarisimae hac in re exceptiones. Flumine saepe evenit, ut domestici Ecclesiae inimici, ad decumbentem tunc demum sacerdotem advocent, cum iam tarde sit decumbentem providere, ita ut adveniens sacerdos decumbentem iam mortuum inveniat. Faciunt hoc ideo, ne sepultura ecclesiastica denegetur.

Funera civilia duobus vel tribus ad summum vicibus Flumine contingunt, instigantibus socialistis et Ecclesiae inimicis, ut tali modo publice contra Ecclesiam catholicam demonstrarent.

123. Fideles ordinarie student in exercitio iurium politicorum et civilium tales eligere viros, qui Ecclesiae non sunt inimici, adlaborantibus utique sacerdotibus. Licet sacerdotibus severe sit prohibitum nimis sese immisceri rebus politicis, tamen consilio et opere ex officio adlaborant, ut solummodo viri Ecclesiae faventes eligantur ad comitia regni.

124. Flumine (Fiume) solummodo existit domus massonum. Inpiam ipsorum activitatem cum fructu impediunt folia catholica "Risveglio" et "Riječke Novine" (Ephemerides Fluminenses).

Item socialismus in sola civitate Fluminensi, in qua magnus operariorum numerus ex omnibus mundi partibus invenitur, radicem fixit. Eriguntur tamen et consociationes operariorum catholicae, quae multum adlaborant, ut numerus membrorum socialisticarum societatum in dies minuatur. Spiritismus ante nonnullos annos per totam fere dioecesim grassabatur, adlaborantibus (p. 64) tamen sacerdotibus hodie fere extinctus censetur.

Caput XII.

De iuventutis institutione et educatione

125. Hucusque in toto regno Croatiae vi legum civilium in omnibus scholis sive elementaribus sive superioribus institutio religiosa iuventutis obligatorie perficitur. In scholis elementaribus et superioribus per duas horas in hebdomada in quavis classe institutio religiosa admittitur. Quod auditionem missae attinet, scholares elementarium scholarum praeter dies festos et dominicas in mensibus Maio, Junio et Septembri sub inspectione magistrorum missae sacrificio intersunt. In mediis et superioribus scholis quavis dominica post exhortationem, quam catecheta tenet, et diebus festis scholares omnes sub inspectione professorum missae assistunt. In mediis praeterea scholis quovis anno ante festa paschalia per tres dies instituntur exercitia spiritualia, quae cum generali iuventutis communionem persolvuntur.

Omnes scholares elementarum, superiorum et mediarum scholarum de praecepto tribus vicibus ad sacramenta confessionis et sacrae communionis accedunt, initio scilicet et fine anni scholastici et tempore quadragesimali. Licet vi legum civilium iuventus libere potest educari in religione catholica, animadvertitur tamen gubernium incoepisse ponere varia educationis religiosae obstacula. Sic in scholis mercantilibus et sic dictis practis scholis religiosa institutio non admittitur. Pluries suppliciter petieram gubernium ut et in hisce scholis religio obligatorie induceretur, responsum tamen hodie quoque expectatur.

(p. 65) Religiosa institutio in scholis civitatis Fluminensis (Fiume) permittitur, quidem et obligatorie in unaquaque classe traditur, attamen non tribuitur ipsi ille locus, quem vi finis sui habere deberet.

Catechetae tamen multum adlaborant, ut iuventutem sibi concreditam, quae domi nullam fere educationem habet, spiritu Christi imbuere religioseque educare.

126. Scholae populares maxima ex parte communes sunt utrique sexui. Sub inspectione sunt tamen pueri et puellae sive magistri sive catechetae. Scholas medias e permissione gubernii frequentare licet et puellis. Ordinatum est tamen ita, ut puellae tempore libero in separato cubili degere debeant et tempore sollummodo praelectionum classes puerorum ingrediantur. In gymnasio superiori in Sušak in eodem aedificio et schola media puellarum invenitur. Licet mihi hoc displiceat, nihil possum contra gubernii ordinationem. Catechetae tamen multum adlaborabant, ne aliquid inconvenientis accidat.

127. In tota dioecesi scholae elementares publicae sunt, quas iuventus sine omni respectu ad religionem frequentare obligatur. Ubi maior est pars catholicorum, semper magister est catholicus, ubi vero maior acatholicorum numerus, magister est acatholicus. Religiosa tamen institutio omnino libere exercetur in omnibus scholis, et quidem cum fructu. Scholae liberae non dantur.

(p. 66) Catholici in dioecesi proprias scholas non habent, sed vi legum civilium omnis iuventus sine discrimine, sicuti paulo prius exposueram, scholas publicas frequentare tenetur. Provisum est tamen ut catholica fides in hisce scholis non offendatur, catholica iuventus praeterea omnino libere per viros ecclesiasticos instituitur.

128. Licet pueri et puellae scholas elementares publicas adire cogantur, non sunt tamen dicendae huiusmodi scholae nocivae; iuventus est scilicet semper sub inspectione sive magistrorum sive catechetarum.

129. Dantur scholae mediae et quidem Flumine et Sušak, quae sat nocivae exstiterunt catholicis veritatibus et doctrinis. Flumen et Sušak duae sunt civitates maritimae, ad quas confluunt homines diversae nationis, indolis, certe multi horum sine ulla religiosa persuasione, hinc perversi et ad omne malum proni. Iuventus saepe cum ipsis conversatur, sive domi sive in aliis locis, facileque ita ideas illorum imbut. Flumine nonnullae ephemerides eduntur, quae prorsus immorales sunt, a iuventute, proh dolor, tamen leguntur, licet ipsis prohibitum est. Insuper professores maxima ex parte indifferentes in religione, multi religioni et hostiles, qui et in praelectionibus Ecclesiam catholicam illiusque activitatem ludibrio exponere non erubescunt. De omnibus hisce certioraveram gubernium, exponens ipsi horribiles et tristes sequellas si iuventus et ulterius ita educari permittatur. Mea petitio fructu non caruit. Professores severe sunt admoniti ne in (p. 67) posterum suis in praelectionibus tales emittant enunciationes, quae iuventuti quomodocumque nocere possent. Catechetae praeterea instructi sunt, ut paternis admonitionibus, exhortationibus iuventutem sibi concreditam a malis praeservarent, sedulo invigilarent ut religiosae iuventutis educationi nulla ponantur obstacula. Non parvum fructum afferunt et Marianae congregationes, quae in omnibus scholis mediis – una excepta – mearum dioecesium florescunt. Pro iuvenibus scholas medias frequentantes existit Segniae convictus episcopalis ab episcopo Emerico Ožegović anno 1858. erectus, a praedecessore vero episcopo Antonio Maurović amplificatus ita, ut de praesenti 100 alumnos par est recipiendi. Convictui praest rector et tres praefecti, omnes sacerdotes ab Ordinario denominati. Quovis mense omnes alumni ex mea ordinatione ad sacram confessionem et communionem accedere obligantur; ter vel quater in hebdomada per rectorem domus piae exhortationes ad alumnos instituuntur. Quotidie sanctissimae missae sacrificio interesse obligantur.

Scholae mediae vel superiores catholicis propriae non dantur in dioecesi.

130. Opera quae post scholaria dicuntur, hucusque in dioecesi non habentur.

Caput XIII.

De piis sodalitatibus aliisque religiosis consociationibus

(p. 68) 131. Adsunt in dioecesibus piae sodalitates aliaeque religiosae consociationes, et quidem Apostolatus orationis, qui in omnibus parochiis est introductus; eaeque, quae a Sancta Sede potissimum sunt commedantae a Sanctissimo sacramento; Sanctissimi Cordis Jesu; a Rosario, quarum numerus in dies augetur. Nulla est parochia, in qua saltem aliqua ex enumeratis sodali-

tatibus non floreret. Sodalitas a Doctrina christiana pro excolendis pueris et puellis in fide et moribus non est introducta hucusque in dioecibus. Mense iam Januario a. c. statuta huius salutiferae sodalitat^{is} Roma procuraveram, et mox sum praefatam sodalitatem clero commendaturus.

132. Praefatae sodalitates omnes in ecclesiis parochialibus sunt erectae, exceptis illis, quae in ecclesia patrum cappucinatorum Flumine, ecclesia Sancti Francisci et Beatae Mariae Virginis vulgo Sancti Ambrosii Segniae sunt erectae.

In ecclesiis monialium sodalitates virorum non adsunt.

133. Omnes sodalitates, confraternitates etc. ecclesiasticae subsunt auctoritati iuxta leges canonicas. Fructus, quem huiusmodi congregationes, sodalitates etc. afferunt non est exiguus, nam non solum membrorum profectio in christianis virtutibus promovent, sed excitant et reliquos fideles ad vitam moralem ducendam. Hinc inde oboriuntur (p. 69) inter membra praefatarum sodalitatum dissidia, cito tamen mediante moderatore sedantur.

134. Tertius ordo S. Francisci litteris pastoralibus anno elapso a me commendatus, propagatur in dioecesi, multumque affert fructum. In multis iam parochiis est introductus, adlaborantibus summo opere patris cappucini – Flumine et franciscanis Tersacti. Quovis mense congregantur in ecclesia, ubi post brevem exhortationem, variae piae functiones instituntur.

135. In Tertium ordinem et reliquas sodalitates ii solummodo recipiuntur, qui bonae sunt aestimationis.

Caput XIV.

136. Sat magnus numerus habetur in dioecibus piorum legatorum, in quavis parochia aliqua pia missarum legata dantur. De omnibus index habetur in curia dioecesana cum recensione onerum et indicatione reddituum.

137. Ordinarie administrantur pia legata per ecclesiae administratores. Ne in hac gravi re fors per negligentiam sacerdotum aliquid omittatur, ex praescriptione Ordinarii, quovis anno administratores ecclesiarum obligantur remittere ad ordinariatum relationem de statu piorum legatorum. Insuper quovis anno vicarius foraneus personaliter revidet praeter reliqua et pia legata, relationemque ad ordinariatum remittit.

138. Obligationibus persolutionem missarum (p. 70) spectantibus ordinarie intra praescriptum tempus satisfacitur. Si hoc fieri nequit, ad ordinariatum mittuntur; permittitur tamen, ut vicinis parochis ad persolvendum tradantur.

Raro negligentibus hac in re dantur, quo in casu severe reprehenduntur et invitantur, ut missas intra praescriptum tempus non persolutas persolvi procurant, ordinariatumque certiore reddant, ipsos mandatum exequisse.

139. Praeter eleemosynam, quo ordinarie pro sustentatione ecclesiae, pro comparatione ad cultum divinum necessarium, in omnibus parochialibus, Ecclesiae statutis temporibus, fiunt collectiones a Sancta Sede commendatae et quidem: pro redemptione captivorum, pro sacra Infantia, pro Terra sancta et obolo Sancti Petri. In fine cuiusvis anni collecta pecunia ad ordinariatum remittitur.

140. Praeter supra memoratas collectiones statutis temporibus speciales fiunt collectiones in omnibus ecclesiis parochialibus et quidem: pro societate Sancti Viti, quae curam coecorum gerit et pro convictu dioecetano puerorum.

141. Aliae praeter supra memoratas collectiones eleemosynarum in ecclesiis non instituuntur, exceptis fors casibus extraordinariis pro gravi aliqua necessitate. In nonnullis tamen parochiis veteri consuetudine est introductum, ut bis vel ter in anno celebretur missa pro omnibus defunctis praefatae parochiae, sub qua eleemosyna colligitur, in emolumentum celebrantis cedens.

(p. 71) Religiosi et religiosae raro quaestuari solent, ita ut nullum fidelibus gravamen afferratur.

Caput XV.

De operibus piis et socialibus

142. Hospitalia, orphanotrophia existunt in dioecesi, tamen ab ecclesiastica auctoritate non dependent, sed civili subsunt potestati. Multum tamen ad laboro, ut catholici ibi spirituali adstantia libere frui possint, quod eo facilius fit cum in hospitalibus et orphanotrophiis omnibus infirmis et pauperibus inserviant sorores charitatis Sancti Vicentii a Paula et Sanctae Crucis. Saepe tamen quam infirmi catholici tam sorores vexationibus sunt obnoxii a parte medicorum in religione indifferentium, quas patienter sustinent, minime a propositis sanctis declinantes.

143. Adsunt in dioecesi et opera sic dicta socialia, quibus praeter bonum morale et temporali utilitati fidelium consulitur. Sic exstat societas S. Nicolai, qua viduis nautarum profficitur; societas Sancti Joseph, Sanctorum Fabiani et Sebastiani, operariorum; asylus pro infantibus Flumine, circulus pro iuventute catholica Flumine, arcae nummariae; introducitur et pia matrum catholicarum consociatio.

144. Consotiationes et opera haec socialia debitam reverentiam et oboedientiam Sanctae Sedi et Ordinario (p. 72) exhibent. Sacerdotes adlaborant, ut in hisce consotiationibus promoveatur potissimum bonum spirituale membrorum.

145. In quantum est possibile, sacerdotes omnem movent lapidem, ut consociationibus³¹³ et operibus hisce ii solummodo praeficiantur, qui corde et opere catholici sunt; saepe evenit, ut subsidia nanciscantur et ii, qui non sunt digni, tamen egestate premuntur, ipsos sacerdotes ad meliora revocare satagunt.

146. Qua fieri potest diligentia adlaborant sacerdotes, ne hisce consotiationibus ii adnumerentur, qui quomodocunque modo a recto eas avertere possint fine.

Licet sacerdotes multum adlaborant, ne in hisce consotiationibus bonum spirituale membrorum oblivioni detur, saepe tamen ipsis hoc non succedit, cum omni ex parte praefatae consotiationes ab ipsis non dependent. Sic societati Sancti Nicolai et gubernium subsidium annuale tribuit, hinc et ingerentiam habet in distributiones. Et in reliquis consotiationibus oboriuntur hinc inde aliqua inconvenientia, quae ea ex potissimum causa permittuntur, ne membra ad hostilia castra transeant. Maxima cum prudentia sacerdotibus est procedendum hisce universalis indifferentismi temporibus.

Caput XVI.

De editione et lectione librorum et diariorum

(p. 73) Eduntur, proh dolor, et quidem in sola civitate Fluminensi ephemerides et diaria religioni maxime hostilia, Croatico et Italico idiomate. Abominabilem earum activitatem iam alio in loco exposueram. Italica diaria in sola civitate Fluminensi leguntur, dum Croaticum diarium "Riječki Novi List" non solum per dioecesim sed per Istriam et Dalmatiam diffunditur.

148. Diaria religioni hostilia, illustrationes obscoenae et alia huiusmodi ex aliis civitatibus etiam dioecesim ingrediuntur. Sic "L'asino" Flumine propagatur; "Pokret" diarium Zagradiense in dioecesi legitur.

149. Sacerdotes et parochi strenue adlaborant, ut diaria impia a populo ipsis concredito removeantur. Litteris pastoralibus ad clerum et populum directis prohibueram lectionem diariorum impiorum, nominatim vero "Riječki

³¹³ Vučić upotrebljava riječ *consociatio* i *consotiatio*. U tekstu je ostavljeno jedno i drugo.

Novi List". Deo optimo favente activitas sacerdotum hac in re fructu non cauit. Diaria impia, variae illustrationes obscoenae, librique perversi paulisper e dioecesi expelluntur, diaria catholica, librique catholici in dies a populo adamanantur. A civili potestate parum hac in re expectandum.

Sacerdotes privatim, in confessionali potissimum multum adlaborant, ut libri perversi, diaria impia et similia a fidelibus non legantur.

150. Libris et diariis noxiis alia opponuntur, quae rem catholicam strenue et cum fructu tuentur, pietatemque in populo promovent: Sic Flumine eduntur: diarium catholicum: "Riječke Novine" (p. 74) (Ephemerides Fluminenses), "Risveglio", "Kršćanska obitelj" (Familia Catholica), "Naša Gospa Lurdska" (Nostra Domina Laurdensis), quae pietatem erga Beatam Virginem Mariam promovet; Segniae redigitur "Hrvatska Straža" quae sublimiori modo veritates religionis catholicae defendit ac exponit. Summopere sunt propagati: "Glasnik sv. Josipa" et "Glasnik Srca Isusova" pro promovendo cultu Sanctissimi Cordis Jesu et Sancti Joseph nec non: "Za vjeru i dom" (Pro Deo et patria) catholicam mulierum aducationem promovens.

Haec sunt, quae de statu Ecclesiarum sibi concreditarum exponenda censuit humiliter infrascriptus episcopus, apprime conscius, quam pauca proferat pastoralis sui muneris specimina, cuius ingens debitum exigua in parte se expunxisse cognoscit. Verumtamen a scrutatore cordium Deo, cui virium imbecillitas, aequae ac voluntatis promptitudo, nec non vineae huius difficultas perspecta est, omissionum veniam sperat, paratus si vita supererit totis ut hactenus viribus ulterius luctari, omnesque conatus adhibere, ad religionem, disciplinam, dignitati suae magis magisque semper asserendam atque promovendam.

Favori et gratiae se suasque dioeceses cum universo clero humiliter commendans

Segniae, mense Septembris 1913.

Humillimus et obsequentissimus servus:

Rochus Franciscus Vučić, Episcopus

Segniensis et Modrussiensis

L.S.

Odgovor Kongregacije nije pronađen